

Buitengewoon Noord-Holland

Programma Landelijk Gebied

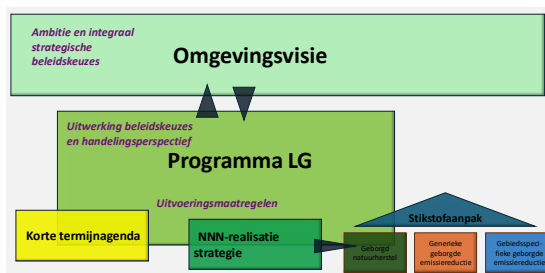
Vastgesteld door GS op 14 oktober 2025

BUITEN

SAMENVATTING

Het Programma Landelijk Gebied Noord-Holland 2025-2040 geeft richting aan de aanpak van grote en samenhangende opgaven in het landelijk gebied. Het gaat om herstel van natuur en biodiversiteit, vermindering van de stikstofuitstoot, verbetering van de water- en bodemkwaliteit, het realiseren van klimaatdoelen, het versterken van de landbouw, het beschermen van landschap en erfgoed en het ontwikkelen van een samenhangende gebiedsaanpak. In dit programma bundelen we bestaand beleid, maar maken we vooral ook duidelijke keuzes over de inzet van middelen en capaciteit.

In de figuur hierboven wordt de samenhang van het Programma Landelijk gebied met de omgevingsvisie en een aantal op uitvoering gerichte programma's weergegeven.

Na het vervallen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het beoogde transitiefonds is de (financiële) speelruimte significant kleiner geworden. Dit betekent dat de provincie niet op alle terreinen tegelijk de regierol kan vervullen en dat scherpe prioritering noodzakelijk is. Daarbij wordt gekeken naar de mate waarin de provincie de verantwoordelijkheid heeft voor het behalen van een doel en de urgentie van de opgave.

We maken bewuste keuzes over waar wij zelf het voortouw nemen, waar we samen optrekken en waar partners leidend zijn.

Deze prioritering zorgt ervoor dat we de inzet primair richten op die doelen waarvoor we én hoofdverantwoordelijk zijn én sprake is van hoge urgentie. Dit geldt in het bijzonder voor het afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), het uitvoeren van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) voor natuurherstel en op stikstofreductie. Voor deze opgaven zetten wij alle

beschikbare instrumenten in en richten wij zoveel mogelijk capaciteit op de uitvoering. Gezien onze verantwoordelijkheid en inhoudelijke urgentie blijven we ons ook inzetten op het reduceren van broeikasgassen in de veenweidegebieden. Deze opgaven zijn cruciaal voor het voldoen aan onze wettelijke verplichtingen, het verbeteren van de biodiversiteit en het behouden dan wel verkrijgen van ruimte voor vergunningverlening.

Bij veel andere doelen is de provincie een onmisbare partner, maar zijn wij niet in de lead. Het gaat dan bijvoorbeeld om het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit of het vergroten van de zoetwaterbeschikbaarheid. Op deze terreinen treedt de provincie vooral op als kadersteller, vergunningverlener en samenwerkingspartner, vaak in nauwe afstemming met waterschappen, gemeenten, agrarische organisaties en maatschappelijke partners.

Voor enkele doelen heeft de provincie een meer beperkte verantwoordelijkheid, zoals het terugdringen van broeikasgasemissies in de landbouw, koolstofvastlegging in de bodem en het versterken van de sociaaleconomische positie van agrarisch ondernemers. Hier zijn partners primair aan zet en ligt het in de rede dat onze inzet zich beperkt tot het afronden van lopende projecten, het benutten van meekoppelkansen of het ondersteunen van initiatieven van anderen.

Deze gekozen werkwijze geeft duidelijkheid aan partners en inwoners over wat de provincie nu en in de toekomst kan bijdragen. Door de inzet te concentreren op opgaven met de grootste wettelijke en inhoudelijke urgentie en door waar mogelijk maatregelen te combineren, kan met beperkte middelen een zo groot mogelijke bijdrage worden geleverd aan een vitaal, biodivers en toekomstbestendig landelijk gebied.

INHOUD

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding voor het Programma Landelijk Gebied	5
1.2 Aanpak	5
1.3 Afbakening	6
1.4 Samenhang der dingen	6
1.5 Betrokkenheid gebiedspartners	7
1.6 Leeswijzer	7
2 De doelen, urgentie en onze inzet	8
2.1 Van ambitie naar concrete inzet	8
2.2 Hoofddoelen en operationele doelen	8
2.3 Keuzes zijn nodig	9
2.4 Een pragmatische werkwijze	9
2.5 Beleid en provinciale inzet op de doelen	10
3 Gebiedsprocessen	27
3.1 Noodzakelijke keuzes	28
3.2 Gebiedsprocessen in het kader van NNN-realisatie	28
3.3 Gebiedsprocessen in veenweidegebieden	28
4 Aanvullende financiering	29
4.1 Agendering en fondsenwerving	29
4.2 inzet nieuwe budgetten	29
5 Monitoring en risicobeheersing	30
5.1 Meten voortgang	30
5.2 Risicobeheersing	33
6 Participatie en communicatie	34
6.1 Inleiding	34
6.2 Overlegtafels	34
6.3 Participatie bij onderzoek Berenschot	34
6.4 Inwonerraadpleging	34
6.5 MER en OER in relatie tot de Omgevingsvisie	34
6.6 SEIA in relatie tot de Omgevingsvisie	35
Bijlagen	36
Bijlage 1: Overzicht wettelijke verplichtingen en bestuurlijke afspraken	
Samenvatting van Doelen en maatregelen PPLG (= beantwoording motie 2024 – 80)	37

INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR HET PROGRAMMA LANDELIJK GEBIED

In het landelijk gebied ligt een aantal grote en samenhangende maatschappelijke opgaven. Het gaat daarbij om het versterken van de natuur en biodiversiteit, verbeteren van water- en bodemkwaliteit, het realiseren van klimaat-ambities, het terugdringen van stikstofdepositie en andere emissies, het bieden van perspectief en ondersteuning ten behoeve van een toekomstbestendige agrarische sector, het waarborgen van de omgevingskwaliteit, leefbaarheid en de sociaaleconomische vitaliteit van het platteland.

In ons coalitieakkoord “Verbindend Vooruit!”¹ staat onze ambitie verwoord: we brengen deze opgaven in het landelijk gebied samen en we gaan met onze partners de uitdaging aan. Het ontbreken van duidelijk rijksbeleid en het vervallen van de eerdere in het vooruitzicht gestelde Rijksmiddelen dwingt ons echter tot aanpassingen. We houden vast aan onze ambitie, maar kiezen voor een andere aanpak, passend binnen de mogelijkheden die we hebben. Dit is het **Programma Landelijk Gebied Noord-Holland 2025-2040 (hierna: PLG)**.

1.2 AANPAK

In de Startversie PPLG² (hierna: PPLG; juni 2023) zijn de ambities en opgaven voor het landelijk gebied benoemd. Deze zijn vertaald naar concrete doelen. Op 11 november 2024 hebben Provinciale Staten deze doelen voor het landelijk gebied vastgesteld en daarmee het belang ervan onderstreept. Vervolgens hebben Provinciale Staten op 7 april 2025 de Korte Termijn Agenda 2025-2027³ (KTA) vastgesteld, met daarin de maatregelen en projecten waarvoor er financiële middelen voorhanden zijn en die we de komende jaren uitvoeren. Hiermee brengen we het bereiken van de doelen een stap dichterbij.

In dit PLG geven we inzicht in ons handelingsperspectief voor de middellange en lange termijn.

We maken daarbij keuzes over welke doelen we met voorrang aanpakken en hoe we ons instrumentarium daarbij willen inzetten. Dat is nodig, want we kunnen op dit moment, door het vervallen van het NPLG en het transitiefonds, niet meer op alle opgaven de regierol innemen of de snelheid behalen die we bij het PPLG voor ogen hadden. Het PLG is het overkoepelende programma voor de KTA die u eerder dit jaar heeft vastgesteld en NNN-realisatiestrategie 2025 en het heeft een sterke samenhang met de en nog op te stellen Stikstofaanpak. De KTA en de NNN-realisatiestrategie zijn op uitvoering gerichte onderdelen van het PLG.

Uitgangspunt van ons handelingsperspectief is dat wij samen optrekken met andere overheden, private partijen en maatschappelijke organisaties. Iedere partij draagt vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en kennis bij aan het behalen van de doelen in het landelijk gebied. Wij zijn slechts één van de vele partijen die bijdragen aan de transitie in het landelijk gebied. Juist daarom is het van belang kritisch te zijn op onze rol en beschikbare middelen, zodat we deze kunnen inzetten daar waar we als provincie het verschil kunnen maken. Dit leidt tot het inzicht op welke onderdelen onze rol cruciaal is omdat wij verantwoordelijk zijn en de urgentie hoog is. Maar ook tot het inzicht op welke onderdelen onze rol meer beperkt is, omdat de primaire verantwoordelijkheid niet bij ons ligt, middelen ontbreken en/of de urgentie lager is dan op andere onderdelen. Op basis van dit inzicht schetsen we ons provinciale handelingsperspectief en kunnen we een logische volgorde aanbrengen in onze acties en maatregelen op het gebied van beleid en uitvoering. Zo richten we onze beschikbare capaciteit en middelen op de meest effectieve wijze in. Deze aanpak geeft onze gebiedspartners bovendien duidelijkheid over wat ze van ons kunnen verwachten, nu en in de toekomst.

¹ Coalitieakkoord Verbindend vooruit: <https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Coalitieakkoord%202023-2027.pdf>

² Startversie PPLG: https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/PNH230471_Startnotitie%20PPLG_vo1_MvL.pdf

³ Korte Termijn Agenda 2025 – 2027:

https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Landelijk_gebied/Kortetermijnagenda%202025-2027%20Landelijk%20gebied.pdf

1.3 AFBAKENING

Het PLG bundelt het actuele beleid op de belangrijke beleidsthema's van het landelijk gebied. Niet alles wat speelt in het landelijk gebied is echter onderdeel van het PLG. De afbakening daarvoor komt voort uit de eerdere startversie van het PPLG² waarin de hoofdonderwerpen en doelen zijn gekozen, namelijk natuur, stikstof, water en bodem, klimaat, landbouw en beleefbaar landelijk gebied (landschap, erfgoed en recreatie) en is met het PS-besluit voor vaststelling van deze doelen bestuurlijk verankerd.

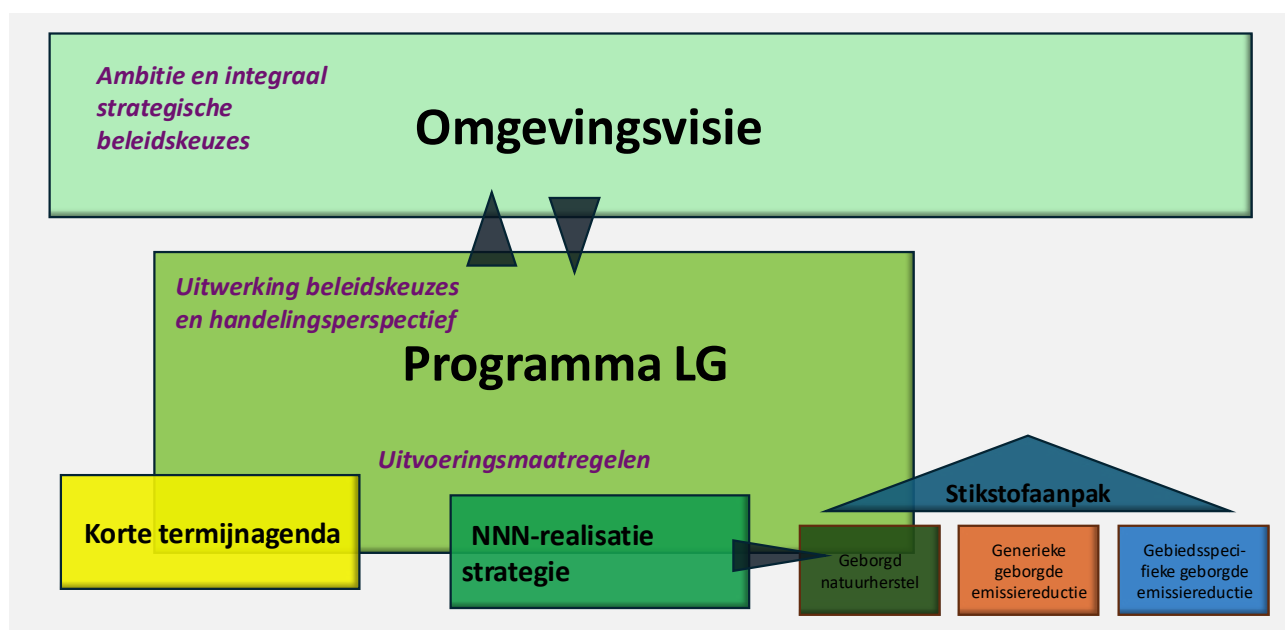
In dit PLG worden geen inhoudelijk strategische beleidskeuzes voor het landelijk gebied gemaakt. Deze keuzes maken integraal onderdeel uit van de Omgevingsvisie. Daarbij worden ruimte vragende doelen in het landelijk gebied afgewogen tegen andere provinciale belangen, zoals wonen en de energietransitie. Dit kan leiden tot beleidskeuzes die het PLG beïnvloeden.

We zien dat het rijk momenteel werkt aan diverse landelijke regelingen en gebiedsspecifieke oplossingen die bijdragen aan natuur-, water- en klimaatopgaven en voedselzekerheid via de nieuwe aanpak 'Ruimte voor Landbouw en Natuur'.⁴ Vooral het agrarisch natuurbeheer krijgt een stevige impuls. Beleidsmatig denken we hierover mee en bereiden we ons erop voor, als provincie en via interprovinciale samenwerking, maar deze oplossingen zijn nog niet ver genoeg uitgewerkt om mee te kunnen nemen in dit PLG. Wijzigingen in rijksbeleid kunnen meegenomen worden in een actualisatie van het PLG. We verwachten daarbij niet dat toekomstig nieuw kabinetsbeleid zal leiden tot een verandering van rollen, taken en urgentie. Wel kan een volgend kabinet nieuwe mogelijkheden en middelen bieden.

1.4 SAMENHANG DER DINGEN

Het PLG is een programma onder de provinciale Omgevingsvisie. Deze laatste wordt op dit moment geactualiseerd. Daarmee is het PLG tegelijkertijd een bouwsteen voor deze actualisatie. Het PLG beschrijft het bestaande beleid m.b.t. deze doelen zoveel mogelijk in samenhang. Naast het PLG met de meer integrale focus op het landelijk gebied is er beleid dat een meer sectorale doorwerking kent zoals, bijvoorbeeld de visserij en glas-tuinbouw. Dit sectorale beleid komt niet aan de orde in het PLG. Daarnaast wordt op dit moment gewerkt aan een nieuw Regionaal water- en bodem programma (RWP). Belangrijke operationele doelen voor water en bodem die ook zijn benoemd in dit PLG worden nader uitgewerkt in dit RWP. Het PLG is overkoepelend voor enkele meer specifieke uitwerkingen, zoals de realisatiestrategie Natuurnetwerk Nederland (NNN)⁵ en de vastgestelde Korte termijnagenda. Daarnaast heeft het PLG een sterke samenhang met de programmatische aanpak ten behoeve van stikstofreductie en natuurherstel die in 2026 zal worden vastgesteld. In deze stikstofaanpak worden naast de maatregelen voor landbouw ook de maatregelen voor industrie, mobiliteit en woningbouw opgenomen. Sectoren die qua emissies en depositie ook van invloed zijn op de natuur en het landelijk gebied.

In onderstaande figuur wordt de samenhang van het Programma Landelijk gebied met de omgevingsvisie en een aantal op uitvoering gerichte programma's weergegeven.

4 Ruimte voor Natuur en Landbouw: <https://open.overheid.nl/documenten/51eac974-9996-4ec5-bd62-7e5ffd825fa8/file>

5 Realisatiestrategie NNN: [https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Natuur/Realisatiestrategie%20Natuurnetwerk%20Nederland%20\(NNN\)%202025.pdf](https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Natuur/Realisatiestrategie%20Natuurnetwerk%20Nederland%20(NNN)%202025.pdf)

1.5 BETROKKENHEID GEBIEDSPARTNERS

Bij het opstellen van het PLC is afstemming gezocht met de belangrijkste stakeholders zoals de waterschappen, het Rijk, terrein beherende organisaties, regiovertegenwoordigers van gemeenten en landbouworganisaties.

Met deze partners is het gesprek aangegaan over de doelen, de provinciale verantwoordelijkheid, de onderlinge rolverdeling en in te zetten instrumenten.

Het gesprek met onze partners is nog niet beëindigd.

Het loopt wat ons betreft door totdat de doelen in het landelijk gebied gerealiseerd zijn. Ook de komende tijd willen wij in onze gesprekken de verantwoordelijkheden en rolverdeling gezamenlijk verder verkennen.

1.6 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de hoofd- en operationele doelen voor het landelijk gebied en de prioritering en wat onze keuzes daarin betekenen voor onze concrete inzet op beleidsuitwerking en uitvoering.

In hoofdstuk 3 gaan we in op hoe we omgaan met gebiedsprocessen. In hoofdstuk 4 gaan we in op aanvullende financiering en hoofdstuk 5 behandelen we de monitoring en risicobeheersing. In hoofdstuk 6 komt tot slot aan de orde hoe wij met gebiedspartijen en het bredere publiek communiceren en waar en wanneer er ruimte is voor participatie.

DE DOELEN, URGENTIE EN ONZE INZET

2.1 VAN AMBITIE NAAR CONCRETE INZET

In het coalitieakkoord *Verbindend vooruit!*¹ hebben we onze **ambitie** voor het landelijk gebied verwoord: “Een landelijk gebied waarin natuur en landbouw met elkaar in balans zijn en mensen kunnen wonen, werken en recreëren. Waarin we samen met de waterschappen zorgen voor voldoende en kwalitatief goed water, de biodiversiteit versterken en zorg dragen voor de kwaliteit van het landschap. En waar we tegelijkertijd werken aan een leefbaar platteland met voldoende voorzieningen. Een landelijk gebied waar mensen toekomstperspectief hebben en een goede boterham kunnen verdienen.”

Aan deze ambitie houden we vast. Tegelijkertijd zijn we realistisch: niet alles kan op hetzelfde moment, met dezelfde intensiteit en in hetzelfde tempo. In dit hoofdstuk laten we zien hoe we onze ambitie hebben vertaald naar concrete hoofd- en operationele doelen. Ook laten we zien hoe we daarbinnen prioriteren, wat deze prioritering inhoudt.

2.2 HOOFDDOELEN EN OPERATIONELE DOELEN

De ambities uit het PPLG zijn vertaald naar zeven hoofddoelen en 24 operationele doelen, zie figuur 1 hieronder. Dit zijn de doelen zoals vastgelegd in het PS-besluit naar aanleiding van de uitwerking

Overzicht hoofd- en operationele doelen

Een (be)leefbaar landelijk gebied 1: Meer biodiversiteit

- 1.1 Bescherming en afronding van het Natuur-
netwerk Nederland
- 1.2 VHR-natuurherstel (Vogel- en
Habitatrichtlijn-natuurherstel)
- 1.3 Stimuleren natuurinclusief ruimtegebruik

Een (be)leefbaar landelijk gebied 2: Minder stikstofuitstoot

- 2.1 Stikstof emissies verlagen provinciebreed
- 2.2 Gebiedsgericht stikstof emissies verlagen
(door middel van doelsturing)
- 2.3 PAS-melders legaliseren

Een (be)leefbaar landelijk gebied 3: Een klimaatadaptief en gezond water- en bodemsysteem

- 3.1 Goede oppervlaktewaterkwaliteit bereiken
- 3.2 Goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit
bereiken
- 3.3 Wateroverlast voorkomen en beperken
- 3.4 Zoetwaterbeschikbaarheid vergroten en
verzilting tegengaan
- 3.5 Optimaliseren van hydrologische
watersystemen Natura 2000
- 3.6 Realiseren bodemkwaliteit passend
bij gebruik

3.7 Veiligstellen drinkwatervoorziening

Een (be)leefbaar landelijk gebied 4: Een beter klimaat en minder bodemdaling

- 4.1 Reduceren broeikasgassen landbouw
- 4.2 Reduceren broeikasgassen veenweiden
- 4.3 Bevorderen koolstofvastlegging in de bodem

Een (be)leefbaar landelijk gebied 5: Een sterke en duurzame agrarische sector

- 5.1 Duurzame landbouw en doelsturing
ondersteunen
- 5.2 Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond
- 5.3 Verbeteren van de sociaaleconomische
positie van agrarische ondernemers

Een (be)leefbaar landelijk gebied 6: Een beleefbaar landelijk gebied

- 6.1 Realiseren voldoende en passende
recreatieruimte
- 6.2 Beschermen en ontwikkelen van landschap
en erfgoed

Een (be)leefbaar landelijk gebied 7: Integraal beleid voor het landelijk gebied

- 7.1 Groenblauwe dooradering realiseren
- 7.2 Overgangszones realiseren
- 7.3 Bossenstrategie uitvoeren

Figuur 1: Overzicht hoofd- en operationele doelen

van motie 2024-80⁶ waarin Provinciale Staten Gedeputeerde Staten ons hebben verzocht de doelen ter besluitvorming voor te leggen. De onderdelen visserij en glastuinbouw, die wel onder het provinciaal landbouwbeleid vallen, vormen geen onderdeel van het eerdere PPLG en ook niet van dit PLG.

In bijlage 1 is een meer uitgebreid overzicht van de hoofd- en operationele doelen opgenomen met daarin de wettelijke verplichtingen van de provincie. In dit doelenoverzicht is per doel aangegeven wat de grondslag van het doel (EU-richtlijn/internationaal verdrag, wet of Rijksbeleid/programma of bestuurlijke afspraak) en wat de wettelijke grondslag/verplichting voor de provincie is.

2.3 KEUZES ZIJN NODIG

Zoals al eerder opgemerkt, kunnen we niet aan alle doelen tegelijk werken met dezelfde intensiteit en snelheid. Omdat middelen en capaciteit begrensd zijn, maken wij bewuste keuzes over waar wij zelf het voortouw nemen, waar we samen optrekken en waar partners leidend zijn. Zo zorgen we dat onze inzet maximaal bijdraagt aan natuur, water, klimaat, landbouw en leefomgeving.

In dit hoofdstuk geven we voor alle doelen aan hoe wij onze inzet zien. We hebben adviesbureaus Berenschot en Antea Group gevraagd aan de hand van het doelenoverzicht een advies op te stellen op basis waarvan we ons handelingsperspectief voor de middellange tot lange termijn (mede) kunnen bepalen. In het advies is per operationeel doel gekeken naar het provinciaal eigenaarschap (de mate waarin de provincie verantwoordelijk is voor het doelbereik op basis van wetgeving of bestuurlijke afspraken) en de urgentie (de mate waarin een opgave direct aandacht vereist, vanwege wettelijke of aangegane verplichtingen). Daarbij is aangegeven wat de prioritering kan betekenen voor de provinciale rol en de in te zetten instrumenten. Ook is per operationeel doel de relatie tussen kosten en financiële dekking in beeld gebracht. Voor de achtergronden bij dit advies verwijzen we naar bijlage 2.

2.4 EEN PRAGMATISCHE WERKWIJZE

De huidige situatie dwingt ons tot pragmatisme. Om onze inspanningen in het landelijk gebied te kunnen richten, maken we onderscheid in drie soorten doelen:

1. Doelen waar de provincie én hoofdverantwoordelijkheid heeft én waar sprake is van hoge urgentie;
2. Doelen waarvoor de provincie een onmisbare partner is, maar waarvoor anderen primair aan de lat staan;
3. Doelen waar de provincie slechts in (zeer) beperkte mate een verantwoordelijkheid heeft.

Ad. 1 De nadruk ligt daarbij op een stevige sturende rol bij de meest urgente doelen waarvoor de provincie eigenaar en hoofdverantwoordelijk is. Wettelijke verplichtingen hebben hierin voorrang op bestuurlijke afspraken. Voor opgaven waarvoor momenteel onvoldoende middelen beschikbaar zijn, zoals de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de aanpak van de veenweidegebieden, zoeken wij actief het gesprek met het Rijk over aanvullende financiering.

Bij iedere opgave bepalen wij hoe wij zorgvuldige communicatie en passende participatie vormgeven, zodat partners duidelijkheid hebben over wat zij nu en in de toekomst van ons kunnen verwachten.

Ad.2 Voor het grootste deel van de doelen – zoals het terugdringen van stikstofuitstoot en het realiseren van een gezond en klimaatadaptief water- en bodemsysteem – geldt dat de provincie een belangrijke of onmisbare partner is, maar niet in de lead is. Dit komt voort uit onze kaderstellende of vergunningverlenende rol. In deze gevallen stemmen we met gebiedspartners rollen, verantwoordelijkheden en eigenaarschap af. Lopende projecten en maatregelen waaraan we ons hebben gecommitteerd, voeren we uit zoals afgesproken. Waar middelen ontbreken, zoeken we samen naar alternatieve financiering of andere oplossingen binnen de bestaande mogelijkheden.

Ad. 3 Voor enkele doelen – zoals de reductie van broeikasgassen in de landbouw, het verbeteren van de sociaal-economische positie van agrarische ondernemers en koolstofvastlegging in de bodem – is onze rol beperkt en zijn andere partijen primair aan zet. In die gevallen ondersteunen wij waar nodig, maken wij lopende verplichtingen af en zetten wij geen eigen middelen in voor nieuwe maatregelen. Als financiële middelen ontbreken, helpen wij partners bij het indienen van aanvragen bij het Rijk. Niet-financiële instrumenten passen we alleen toe wanneer daarmee daadwerkelijk verschil kan worden gemaakt.

Bij de operationele doelen in paragraaf 2.5 is in de blauwe regel aangegeven of de provincie het eigenaarschap heeft belangrijke/onmisbare partner is of dat de rol voor de provincie beperkt is. **Donkerblauw** als de provincie hoofdverantwoordelijkheid draagt en er sprake is van hoge urgentie, **blauw** als de provincie een onmisbare partner is, maar anderen in de lead zijn en **lichtblauw** als de provinciale rol beperkt is.

Ongeacht de mate van provinciaal eigenaarschap geldt:

- We zorgen ervoor goed voorbereid te zijn op Rijks- en EU-middelen die beschikbaar komen voor de uitvoering van maatregelen, en kijken voortdurend of

⁶ Motie 2024-80

maatregelen mee kunnen liften op maatregelen voor meer prioritaire en urgente doelen. Zo verwachten we dat het (nog uit te werken) nieuwe rijksbeleid voor agrarisch natuurbeheer kansen gaat bieden voor eco-systeemdiensten bijvoorbeeld groenblauwe dooradering en koolstofvastlegging in de bodem.

- We monitoren de mate van urgentie van de doelen. Als blijkt dat de urgentie toeneemt, dan zullen we eerst het gesprek voeren met onze samenwerkingspartners over wie deze doelen op zou moeten pakken. Eventueel kunnen we ervoor kiezen om een grotere rol te pakken.

Al met al zorgt deze pragmatische werkwijze ervoor dat onze inzet meer doelgericht wordt en dat we, waar relevant, samen met onze partners stapsgewijs werken aan het behalen van de doelen in het landelijk gebied. Door scherp te prioriteren op basis van eigenaarschap en urgentie, en door passende sturingsrollen te kiezen, kunnen wij onze beperkte middelen en capaciteit optimaal inzetten.

2.5 BELEID EN PROVINCIALE INZET OP DE DOELEN

Hoofddoel 1 – Meer biodiversiteit

Achtergrond & context

We streven naar een gezonde leefomgeving met een goede biodiversiteit. Door onder andere verdroging, vermessing, verstoring en versnippering van natuurgebieden is sprake van biodiversiteitsverlies. De opgave om de biodiversiteit te verbeteren is verankerd in de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen en doorvertaald in de Omgevingswet. Op basis van deze richtlijnen heeft het Rijk onder andere Natura 2000-gebieden aangewezen en natuurdoelen geformuleerd. De bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn kennen een gebiedenspoor (Natura 2000), maar gaan ook over de bescherming van leefgebieden (habitats) en soorten buiten de Natura 2000-gebieden. Ook buiten deze gebieden is er daarom de verplichting om soorten en leefgebieden in goede staat te brengen en te houden. Met de natuurherstelverordening wordt een aantal doelen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn meer gespecificeerd. Het Rijk werkt aan een natuurherstelplan, waarin de rol van provincies in het halen van deze doelen wordt uitgewerkt. Het is van belang om zo mogelijk nu al voor te sorteren op de realisatie van doelen uit de natuurherstelverordening.

Integraliteit en samenhang

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN), Realisatie (VHR) natuurherstel en natuurinclusief ruimtegebruik dragen samen bij aan meerdere doelen in het landelijk gebied. Deze doelen dragen bij aan het versterken van de biodiversiteit door robuuste en verbonden natuurgebieden te creëren en stikstofemissies te verminderen. De NNN brengt daarmee een oplossing voor PAS-melders en vergunningverlening dichterbij. Daarnaast verbeteren ze de waterkwaliteit en bodemgezondheid; dit is essentieel voor natuurherstel en klimaatadaptatie. Ook leiden deze doelen tot een beleefbaar en recreatief aantrekkelijk landelijk gebied met ruimte voor natuur, landbouw en recreatie in samenhang.

Onze inzet op het hoofddoel meer biodiversiteit

De vastgestelde operationele doelen voor meer biodiversiteit zijn:

- 1.1 NNN realisatie
- 1.2 VHR-natuurherstel
- 1.3 Natuurinclusief ruimtegebruik

Voor de doelen **Afronden van het NNN (1.1)** en **VHR-natuurherstel (1.2)** zijn we als provincie hoofdverantwoordelijk en zijn de opgaven urgent. Beiden zijn zeer belangrijke opgaven om te komen tot een goede staat van instandhouding van de natuur en daarmee ook voor het creëren van ruimte voor vergunningverlening. Inherent is hier de stikstofopgave aan verbonden, onderdeel van geborgd natuurherstel en gericht op een geborgde daling van de stikstofdeken.

We zien hier voor onszelf een stevig sturende rol, zowel in de beleidsvorming als in de uitvoering. We willen hierop vol inzetten met alle instrumenten die ons ter beschikking staan. Ook willen we onze beschikbare capaciteit hier zoveel mogelijk op richten. Bij de opgaven zijn voorlopig – in verschillende mate – financiële middelen beschikbaar, maar zeker voor afronding van het NNN-realisatie en VHR-natuurherstel.

Voor het doel **Stimuleren natuurinclusief ruimtegebruik (1.3)** zijn we een belangrijke partner. We zetten in op inspiratie en kennisoverdracht in ons netwerk en ondersteunen initiatieven van onze partners. We zetten daarbij onze structurele eigen middelen in.

1.1 Bescherming en afronding NNN (QuickScan 01)	
Omschrijving	Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is bedoeld om natuurgebieden in Nederland te versterken en met elkaar te verbinden. Dit draagt bij aan biodiversiteit, robuuste ecosystemen, de bescherming tegen invloeden als stikstofdepositie, verdroging, slechte waterkwaliteit en de effecten van klimaatverandering. Het doel is om het NNN in Noord-Holland tijdig te realiseren en de kwaliteit ervan te verbeteren.
Prioriteit en financiële uitdaging	De provincie is verantwoordelijk, grote wettelijke en beleidsmatige verantwoordelijkheid (coalitieakkoord). Urgente opgave, middelen beschikbaar, maar onvoldoende voor gehele opgave.
Uitgangspunten beleid	Zie NNN Realisatiestrategie 2025 (bijlage 4).

1.2 VHR-Natuurherstel (QuickScan 02)	
Omschrijving	De Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (VHR) zijn in Nederland geïmplementeerd in de Omgevingswet en aanverwante besluiten. De ligging van Natura 2000-gebieden en de te behalen instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd door het Rijk in zogenoemde aanwijzingsbesluiten. Deze zijn bindend voor de provincies. De Natuurherstelverordening (NHV) bevat harde resultaatverplichtingen en termijnen voor natuurherstel, maar met ruimte voor inspanningsverplichtingen in de uitvoering, bijvoorbeeld ook voor landbouwveengrond. In de NHV staat opgenomen dat het Rijk een natuurherstelplan moet opstellen voor 1 september 2026. Het Rijk moet zich nog uitspreken over wat dit voor de provincies betekent en welke middelen daarvoor beschikbaar komen. De provincie Noord-Holland moet actief bijdragen aan het voldoen aan de bepalingen uit het NHV.
Prioriteit en financiële uitdaging	De provincie is verantwoordelijk, grote wettelijke en beleidsmatige urgentie. Voorlopig middelen beschikbaar.
Uitgangspunten beleid	Wij zijn verantwoordelijk voor het beheer en de bescherming van natuurgebieden binnen ons grondgebied. De beleidsinzet voor de provincie is het behoud en herstel van de gunstige staat van instandhouding van soorten en habitattypen. In Nederland betekent dit, naast het op orde zijn van de abiotische condities (=niet-levende onderdelen van een omgeving die invloed hebben op de natuur, zoals temperatuur of zonlicht), onder andere het uitvoeren van herstelmaatregelen voor beschermde leefgebieden en soorten, zowel binnen Natura 2000-gebieden als daarbuiten (binnen het NNN en het landelijk gebied). We stellen de Natura 2000-beheerplannen voor 14 Natura 2000-gebieden vast en zijn mede bevoegd gezag voor de plannen van Rijkswaterstaat. Daarnaast zijn we inspanningsverantwoordelijk voor het behalen van de VHR-doelen binnen en buiten de Natura 2000-begrenzingsen. We monitoren de natuur en evalueren in de natuurdoelanalyses of de VHR-doelen in de gebieden zijn behaald, en welke bijsturing er nodig is in de Natura 2000 beheerplannen. Ook verstrekken we beheersubsidies voor het NNN. Als gevolg van het actualiseren van Natura 2000-doelen en de aanstaande vertaling van de landelijke VHR-doelen naar provincies en gebieden, zullen we ook gaan werken aan de VHR-doelen buiten de Natura 2000-gebieden. In de uitwerking van de Natuurherstelverordening zullen de doelen hiervoor naar verwachting duidelijker worden. We blijven uitvoering geven aan de landelijke afspraken over natuurmonitoring van de VHR doelen en voeren de natuurherstelmaatregelen uit volgens het programma natuurherstel.

1.3 Natuurinclusief ruimtegebruik (QuickScan 03)	
Omschrijving	Natuurinclusief ontwikkelen en ruimtegebruik houdt in dat bij ruimtelijke ingrepen buiten natuurgebieden bewust ruimte wordt gecreëerd voor het versterken van de biodiversiteit. Dit moet bijdragen aan de zogenaamde basiskwaliteit natuur (algemene soorten algemeen houden) en volgt deels ook uit de Natuurherstelverordening (NHV). Op basis van het Natuurpact tussen Rijk en provincies is natuurinclusiviteit een provinciale taak.
Prioriteit en financiële uitdaging	PNH is een belangrijke partner. De urgentie van de opgave is niet exact bepaald, wel is duidelijk dat met alleen NNN-realisatie de VHR-doelen niet worden gehaald en biodiversiteit onvoldoende herstel laat zien. Ook blijkt uit Europees onderzoek dat investering in natuurinclusieve inrichting zichzelf terugverdient door de maatschappelijke baten die het oplevert via zogenaamde eco-systeemdiensten (bijdrage aan o.a. gezondheid, klimaatadaptatie). De (voor)investering is echter niet gedekt. Beperkte structurele provinciale middelen zijn beschikbaar voor de aanpak Groen Kapitaal, het Betrekken bij Groen-programma en het goede voorbeeld geven in ons eigen (vaar) wegen areaal. Verder willen we het doel vooral meekoppelen met ander provinciaal beleid en de inzet van partners.
Uitgangspunten beleid	Zoals vastgesteld in de Omgevingsvisie NH2050, streven we ernaar dat nieuwe ontwikkelingen zo veel mogelijk natuurinclusief zijn. Deze koers is verder uitgewerkt in de landelijke Agenda Natuurinclusief, en invulling gegeven door het Collectief Natuurinclusief waarin wij partner zijn. Ook hierin zijn ambities vastgelegd, maar deze zijn nog niet uitgewerkt in concrete financiële en inspanningsafspraken tussen de verschillende overheden. We sturen door inspiratie (we geven het goede voorbeeld bij onze eigen gebouwen en infrastructuur) en kennisoverdracht via het Platform Groen Kapitaal. Verder ondersteunen we vrijwilligers via ons programma 'Betrekken bij Groen'. Samen met andere provincies werken we aan een "appreciatie" van een landelijke verkenning naar de verdeling van verantwoordelijkheden t.a.v. natuurinclusief tussen de overheidslagen – mede in verband met de vereisten van de Natuurherstelverordening (NHV).

Hoofddoel 2 – Minder stikstofuitstoot

Achtergrond & context

In onze Natura 2000-gebieden (zie bijlage 4) liggen leefgebieden die gevoelig zijn voor stikstof. Een te grote neerslag van stikstof kan hier leiden tot verslechtering van de natuurkwaliteit en biodiversiteit. De mate waarin is afhankelijk van de omstandigheden, waarbij ook andere drukfactoren van invloed zijn. Binnen de EU is afgesproken om natuur te beschermen en te herstellen. Het verlagen van stikstofemissies is cruciaal om de biodiversiteit in de twaalf stikstof belaste Natura 2000-gebieden in Noord-Holland te herstellen en waar nodig te verbeteren (zie ook doel 1.2). Hierbij is het voorkomen van verdere verzuring en vermeting van bodems een van de opgaven. Ons doel is om bij te dragen aan het bereiken en behouden van een gunstige staat van instandhouding van deze twaalf Natura 2000-gebieden.

Wij streven naar een evenredige bijdrage in de stikstofreductie over de sectoren. Onze stikstofaanpak kent twee sporen die ieder aansluiten bij een operationeel doel: een provincie brede aanpak gericht op de sectoren industrie, wonen, mobiliteit (doel 2.1) die verder niet in dit PLG wordt behandeld, en een gebiedsgerichte aanpak voor de landbouwsector met focus op doelmatige reductiemaatregelen dichtbij Natura 2000-gebieden (doel 2.2). Instrumenten bij doel 2.2 zijn onder andere het realiseren van groenblauwe dooradering (doel 7.1) en het realiseren van overgangszones (doel 7.2).

Daarnaast hebben wij ons ten doel gesteld bij te dragen aan de legalisatie van onze PAS-melders, omdat wij het belangrijk vinden dat de onzekerheid voor deze ondernemers zo snel mogelijk wordt weggenomen. Ook interimers willen we helpen waar mogelijk en zover deze bij ons bekend zijn. Het oplossen van de problematiek van de PAS-melders blijft wel primair de politieke en financiële verantwoordelijkheid van het Rijk. Dit kan echter niet zonder de medewerking en inzet van maatwerk van de provincies. Dit is dan ook wettelijk verankerd in artikel 22.21, eerste lid van de Omgevingswet en sluit aan op ons coalitieakkoord “Verbindend Vooruit”. Hierin hebben wij een belangrijke rol als bevoegd gezag. We ondersteunen oplossingen voor PAS-melders en dragen bij aan een juridisch houdbare oplossing voor hun stikstofproblematiek.

Integraliteit en samenhang

De aanpak van de stikstofproblematiek speelt een belangrijke rol bij behoud en herstel van biodiversiteit, draagt bij aan verbetering van luchtkwaliteit, volksgezondheid, waterkwaliteit, klimaatdoelstellingen en sociaaleconomische versterking. Het zorgt voor een betere leefbaarheid, bodemverbetering en het behoud van natuurwaarden en voorkomt dat stikstofproblemen zich verplaatsen tussen regio's.

Hierin verschilt de aanpak en inzet als het gaat om NH_3 en NO_x : beide stikstofverbindingen gedragen zich anders en kennen ook verschillende bronnen.

Met de stikstofaanpak wordt bijgedragen aan het voldoen aan wet- en regelgeving, waarmee, voor zover mogelijk, vergunningverlening weer op gang kan worden gebracht.

Onze inzet op het hoofddoel minder stikstofuitstoot

De vastgestelde operationele doelen voor minder stikstofuitstoot zijn:

- 2.1 Stikstofemissies generiek verlagen provinciebreed
- 2.2 Gebiedsgericht stikstofemissies verlagen (door middel van doelsturing)
- 2.3 PAS-melders legaliseren en vergunningverlening mogelijk maken

Voor alle drie de operationele doelen geldt dat we als provincie een onmisbare partner zijn. De doelen kennen een harde (**2.3 Pasmelders legaliseren**) of beleidsmatige urgentie (**2.1 en 2.2 stikstofemissies verlagen**). Bijvoorbeeld omdat we kaderstellend of vergunningverlenend zijn. Met onze partners voeren we het gesprek over rollen, verantwoordelijkheid en eigenaarschap.

Gezien de inhoudelijke urgentie blijven we ons volop inzetten op stikstofemissie reductie. Dit is immers, net als het hiervoor al genoemde natuurherstel, niet alleen van belang voor de biodiversiteit, maar een noodzakelijke voorwaarde om de vergunningverlening weer op gang te brengen en de legalisatie van PAS-melders mogelijk te maken. Zeker naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State van 18 december 2024 (intern salderen is niet meer mogelijk zonder vergunning) is deze opgave alleen maar groter geworden en treft deze niet alleen meer PAS-melders. Hierbij zijn we ook afhankelijk van Rijksbeleid. We ondersteunen het rijksbeleid en zetten in op kennisdeling, innovatie en (de opschaling van) pilots.

Het Landbouwconvenant Noord-Holland is een overeenkomst (juli 2025) tussen de provincie en de agrarische sector (LTO Noord, HAJK, Bio NH), gericht op een 30% generieke stikstofreductie in de landbouw tegen 2035. Gedeputeerde Staten heeft zich in dit convenant gecommitteerd aan het doel om uiterlijk eind 2026 een programmatische aanpak stikstof en natuurherstel te verankeren in de Omgevingsverordening. Deze aanpak omvat niet alleen de landbouwsector, maar alle relevante sectoren, en rust op drie pijlers: generieke emissiereductie, gebiedsgerichte emissiereductie en geborgd natuurherstel. Door in de programmatische aanpak vooraf tussendoelen en bijsturingsmechanismen vast te leggen voor het geval deze tussendoelen niet worden behaald, beogen we te borgen dat het herstel van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden wordt gerealiseerd.

2.1 Stikstofemissies generiek verlagen Provinciebreed (QuickScan 05)	
Omschrijving	Wij zijn verplicht om de aan de provincie toegewezen maatregelen in het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (PSN) binnen de daarbij aangegeven termijn uit te voeren. De functies wonen, mobiliteit, havens, industrie en landbouw zorgen voor stikstofuitstoot. Voor deze sectoren zijn de omgevingswaarden in het vervallen ontwerp van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) vertaald naar reductiedoelen per sector tot 2030 (ten opzichte van 2019): industrie (38% reductie), mobiliteit (25% reductie) en woningbouw (bouwen binnen bestaande normen). Deze reductiedoelen hanteren wij als uitgangspunt. Nadere afspraken zullen onderdeel zijn van de programmatische aanpak stikstof. Stikstofreductie gaat veelal gepaard met emissiebeperking van onder meer broeikasgassen (CO₂) door verminderde methaan- en koolstofdioxide-uitstoot in veenweidegebieden. Voor generieke emissiereductie is in 2025 met de landbouwpartijen afgesproken dat de uitstoot in 2035 met 30% daalt (t.o.v. 2019). Generiek betekent in deze context dat het gaat om de bijdrage die elke ondernemer gemiddeld levert. Hierbij wordt ingezet op doelsturing met een algemeen geldende streefwaarde, gebaseerd op een reductie van 30% ten opzichte van de gemiddelde emissie in 2019. Op deze manier voorkomen we dat koplopers worden benadeeld voor hun eerdere inspanningen. De provincie en de landbouwsector hebben een gezamenlijke kennis- en leeragenda opgezet om boeren te ondersteunen bij het realiseren van deze reducties. Daarnaast werkt de provincie, binnen het REMAS-project en in nauwe samenwerking met het Rijk en andere provincies, aan een betere borging van de emissiemonitoring.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een belangrijke partner en we zijn verplicht om aan ons toegewezen maatregelen in het PSN uit te voeren. Er is sprake van urgentie, beleidsmatig en inhoudelijk in relatie tot vergunningverlening (coalitieakkoord). Kosten onduidelijk. Beperkt middelen beschikbaar.
Uitgangspunten beleid	- Voor de sector landbouw: zie 2.2 gebiedsgericht emissies verlagen in Noord-Holland. - Wat betreft de sector industrie sluiten wij aan bij de landelijke maatregelen. De Roadmap industriële piekbelasters stikstof (2024) brengt voor de 13 grootste industriële stikstof-uitstoters in Noord-Holland de verwachte stikstofreductie in beeld. Met deze reductie kan naar verwachting worden voldaan aan het reductiedoel van 38%. - Bij de sector mobiliteit is eerder al 30% gerealiseerd, dankzij bronmaatregelen. Bij ongewijzigd rijksbeleid is de verwachting dat mobiliteit tot 2030 aan het stikstofreductiedoel van 25% kan voldoen door verdergaande elektrificatie. We zetten aanvullend in op uitstootreductie op het provinciale wegennet, streekvervoer en binnenvaart. - Wat betreft de woningbouw bouwen wij in Noord-Holland binnen de geldende stikstofnormen. Voor de meeste woningbouwprojecten in Noord-Holland wordt reeds een oplossing voor stikstofdepositie gevonden met behulp van verduurzaming in de bouw- en gebruiksfase. Daarnaast wordt ingezet op kennisdeling en een provinciale stikstofbank. - De netcongestie is niet beperkend voor de elektrificatie van industrie en mobiliteit.
2.2. Gebiedsgericht stikstofemissies verlagen in de landbouwsector (QuickScan 04, zie ook doel 7.2. Overgangszones)	
Omschrijving	Gebied specifieke emissiereductie betreft maatregelen die worden genomen in de directe nabijheid van stikstofgevoelige natuur. Het gaat om maatregelen in een zone rondom de stikstofgevoelige hexagonen, waar het terugdringen van stikstofemissies het meest effectief is en daarom een hogere emissiereductie wordt nagestreefd dan de generieke 30%. Hiervoor wordt ingezet op maatregelen die relatief hoge kosten met zich meebrengen, zoals bedrijfsverplaatsingen, technologische innovaties, extensiveringsregelingen en vrijwillige uitkoop. Om dit te kunnen realiseren, zullen we aangewezen zijn op financiële ondersteuning van het Rijk. Wij zullen deze zones – in navolging van de provincie Utrecht – voortaan aanduiden met de term <i>stikstofzone</i>. Als uitgangspunt voor deze stikstofzone wordt vooralsnog een afstand van 250 meter rondom het stikstofgevoelige habitat gehanteerd. In de praktijk zal deze afstand echter variëren, omdat rekening moet worden gehouden met lokale omstandigheden, zoals windrichting, de aanwezigheid van bos en de toestand en mate van overbelasting van het natuurgebied. Verder wordt ook gekeken naar gebiedsspecifieke maatregelen binnen de sectoren mobiliteit en industrie.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een belangrijke partner. Er is sprake van urgentie, beleidsmatig en inhoudelijk in relatie tot vergunningverlening. De kosten zijn hoog. Er zijn koplopersmiddelen en rijksregelingen beschikbaar, maar dit is onvoldoende.
Uitgangspunten beleid	Er wordt ingezet op maatregelen die een groot effect hebben op de emissies, maar die relatief hoge kosten met zich meebrengen, zoals bedrijfsverplaatsingen, technologische innovaties, extensiveringsregelingen en vrijwillige uitkoop. Om de beschikbare publieke middelen efficiënt in te zetten, zal de financiële ondersteuning voor deze maatregelen zoveel mogelijk worden geconcentreerd binnen de stikstofzones. Om de gebiedsspecifieke emissiereductie te kunnen realiseren, zullen we aangewezen zijn op financiële ondersteuning van het Rijk en op de openstelling van rijksregelingen.

2.3. PAS-melders legaliseren en vergunningverlening weer op gang brengen. (QuickScan 06)	
Omschrijving	De provincie is vanuit haar wettelijke rol verantwoordelijk voor het verstrekken van natuurvergunningen. PAS- melders zijn agrarische en industriële bedrijven die buiten hun schuld geen juiste natuurvergunning hebben, omdat ze tot 2019 konden volstaan met een melding onder het Programma Aanpak Stikstof (PAS) als hun stikstofuitstoot onder een bepaalde drempel bleef. In 2019 verklaarde de Raad van State het PAS ongeldig omdat het niet voldeed aan Europese natuurregels, vooral door het ontbreken van geborgde natuurherstelmaatregelen. Hierdoor zijn deze bedrijven, ondanks dat dit buiten hun schuld is, formeel in overtreding, ook al handhaafden provincies aanvankelijk niet. In 2022 oordeelde de rechter dat handhaving wel verplicht is. Dit creëert een paradoxale situatie: bedrijven die te goeder trouw zijn, zijn in overtreding door onjuist handelen van de overheid. Voor legalisatie van PAS-melders is voldoende stikstofruimte nodig. Het is tot nu toe uiterst lastig en nagenoeg onmogelijk gebleken PAS-melders te legaliseren vanuit ook de nationale en Europese kaders en wettelijke mogelijkheden die een provincie heeft. De verantwoordelijk minister heeft in een Kamerbrief op 28 februari 2024 een verlenging van het legalisatieprogramma van drie jaar aangekondigd met een nieuwe aanpak PAS-melders. Wat ons verder heeft teruggeworpen is de 18 december 2024 uitspraak over intern salderen (intern salderen is niet meer mogelijk zonder vergunning) waardoor er feitelijk een nieuwe groep is ontstaan vergelijkbaar met de PAS-melders. Daarbij is voor alle sectoren vergunningverlening nagenoeg onmogelijk geworden. Naast de PAS-melders die veelal in beeld zijn kennen we ook nog een groep zogenaamde interimers. Dat zijn bedrijven die tot op heden geen volledige geldende natuurtoestemming en zijn gestart of gewijzigd na de datum waarop artikel 6, lid 3, van de Habitatrictlijn is gaan gelden voor het betrokken Natura 2000-gebied (de Europese referentiedatum) en voor 1 februari 2009. Ook deze bedrijven zijn formeel in overtreding en is er stikstofruimte nodig. NB. Legalisatie van vrijgestelden en interimers is ons volgens ons ook noodzakelijk maar is vooralsnog niet als programma opgenomen in de Omgevingswet.
Prioriteit en financiële uitdaging	Het Rijk is primair politiek en financieel verantwoordelijk, de provincie is een belangrijke partner vanuit haar rol als bevoegd gezag. Financiële middelen zijn beperkt plusdoor de meegegeven kaders van Rijksmiddelen en gerechtelijke uitspraken moeilijk inzetbaar.
Uitgangspunten beleid	We sluiten aan bij het rijksbeleid. De provincie ondersteunt oplossingen voor PAS-melders en andere partijen die op zoek zijn naar de realisatie van een vergunningaanvraag. De provincie draagt bij aan een juridisch houdbare oplossing voor hun stikstofproblematiek. We zetten in op een stikstofbank voor PAS-melders en een pilot op Texel. De pilot is samen met onze gebiedspartners en richt zich op een integrale oplossing voor alle PAS- melders op Texel via maatwerk per ondernemer en samenwerking op gebiedsniveau. Dit laatste leidt ook tot samenwerking op andere opgaven zoals water en de gezamenlijke inzet op stikstofreductie. Samenwerking op gebiedsniveau is nodig om vraag en aanbod op stikstofgebied aan elkaar te verbinden, om te kunnen voldoen aan het additionaliteitsvereiste en een gezamenlijke passende beoordeling als basis voor vergunningaanvragen. Hiermee wordt getoetst of vrijgekomen stikstofruimte niet nodig is om verslechtering van de natuur in Natura 2000-gebieden te voorkomen (additionaliteit). Hierna kan een passende beoordeling volgen. Een passende beoordeling is nodig om zeker te stellen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten. Dit is het geval wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel over bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn (Bron: BIJ12). Wij benutten de beschikbare landelijke instrumenten, zoals de SPUK-regeling RPMP2024 en de inzet van zaakbegeleiders (erfgesprekken). Deze SPUK-regeling ondersteunt positief geverifieerde PAS-melders bij het verlagen van hun emissies met vier verschillende subsidieregelingen binnen de staatsteunkaders en stelt hen in staat extern en intern te salderen. Aangezien als gevolg van de 18 december 2024 uitspraak van de Raad van State de eerdere subsidieregelingen met de meegegeven kaders vooralsnog niet uitvoerbaar zijn, heeft het Rijk het mogelijk gemaakt dat PAS-melders gebruik kunnen maken van de kaders van de MGB (ook wel RPGB) via de RPMP2024. Het betreft een regeling gericht op het gebiedsgericht geheel of gedeeltelijk beëindigen van veehouderijlocaties in overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden en in veenweidegebieden. Op basis van de leerpunten van een pilot PAS-melders zal worden besloten over de stapsgewijze uitrol van een complex proces naar andere gebieden. Op 30 september 2025 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de voorgenomen wijziging van de Omgevingswet, gericht op het verlengen van het legalisatie programma voor PAS-melders (nu Maatwerkaanpak PAS-melders genoemd). Hierbij is ook opgenomen dat er voor 1 mei 2026 een concreet maatregelenpakket van het Rijk moet liggen om de PAS-melders daadwerkelijk met maatwerk te kunnen helpen.

Hoofddoel 3 – Een klimaatadaptief en gezond water- en bodemsysteem

Achtergrond & context

Door de klimaatverandering en de druk op de ruimte, is het water- en bodemsysteem kwetsbaar geworden. Hierdoor is het steeds lastiger om ons land te beschermen tegen wateroverlast én droogte. Ook staat de kwaliteit van het water onder druk. Deze ontwikkelingen hebben invloed op onze woningbouw, landbouw, drinkwatervoorziening, energie, industrie en natuur.

Water- en bodemopgaven staan vaak in nauwe relatie tot elkaar en ander beleidsterreinen zoals natuurbeleid en landbouw. Ruimtelijke vraagstukken moeten meer rekening houden met water en bodem. Om gefundeerde keuzes te kunnen maken, is onderzoek nodig. In verband hiermee is bij alle overheden het water- en bodembeleid nog stevig in ontwikkeling. De kaderstellende keuzes over water en bodem die het ruimtelijk domein raken én van provinciale schaal zijn, zullen worden meegenomen in de actualisering van de provinciale Omgevingsvisie.

Het Regionaal Waterprogramma 2-22-2027 (RWP) is de vigerende provinciale uitwerking van het zes jaarlijkse Nationaal Water Programma (NWP) en het nationaal Deltaprogramma. Het huidige RWP richt zich uitsluitend op de internationale verplichtingen die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR). In de Omgevingsvisie NH 2050 is het waterbeleid van de provincie opgenomen. Vraagstukken zoals wateroverlast, zoetwatervoorziening en grotendeels ook de implementatie van het uitgangspunt 'water en bodem sturend' zijn nog niet uitgewerkt in een provinciaal kaderstellend beleidsdocument. Het is onze ambitie om in de volgende editie van het RWP (2028-2034) hierin te voorzien.

Integraliteit en samenhang

Een klimaatadaptief en gezond water- en bodemsysteem draagt bij aan meer biodiversiteit, een betere waterveiligheid, toekomstbestendige landbouw, schoon en voldoende drinkwater, minder wateroverlast, een gezondere leefomgeving en het behoud van kenmerkende landschappen in Noord-Holland. Daarnaast ondersteunt zo'n systeem het herstel van natuur en het realiseren van de doelen van de KRW, door de water- en bodemkwaliteit te verbeteren en de beschikbaarheid van zoetwater te vergroten. Dit helpt ook om bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen te beperken, met name in veenweidegebieden.

Onze inzet op het hoofddoel een klimaatadaptief en gezond water- en bodemsysteem

De vastgestelde operationele doelen voor een klimaatadaptief en gezond water- en bodemsysteem zijn:

- 3.1 Goede kwaliteit oppervlaktewater
- 3.2 Goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit
- 3.3 Wateroverlast voorkomen en beperken
- 3.4 Zoetwaterbeschikbaarheid vergroten en verzilting tegengaan
- 3.5 Optimaliseren hydrologische watersystemen Natura 2000-gebieden
- 3.6 Bodemkwaliteit passend bij gebruik
- 3.7 Veiligstellen drinkwatervoorziening

Het merendeel van de operationele doelen kent een harde wettelijke urgentie. Voor het doel **3.3 Wateroverlast voorkomen en beperken** geldt een beleidsmatige urgentie; voor het doel **bodemkwaliteit passend bij gebruik (3.6)** is geen urgentie bepaald en ontbreken afspraken. Voor alle operationele doelen geldt dat de provincie een onmisbare partner is. Bijvoorbeeld omdat we kaderstellend of vergunningverlenend zijn. De waterschappen zijn primair verantwoordelijk voor de uitvoering. Met onze partners voeren we het gesprek over rollen, verantwoordelijkheid en eigenaarschap.

Bij de water- en bodemopgaven gaat het vaak om opgaven die een nauwe relatie hebben tot elkaar en tot andere beleidsterreinen, zoals natuurbeleid en landbouw. We constateren dat het water- en bodembeleid nog stevig in ontwikkeling is en dat de komende jaren (ruimtelijke) keuzes, uitwerkingen en uitvoeringsstrategieën nodig zullen zijn, die hun beslag zullen krijgen in de actualisering van de Omgevingsvisie en het RWP 2028-2034 (RWP = een verplicht programma). Daarbij zal de vraag aan de orde komen of de provincie een actievere rol op zich moet nemen, of juist ruimte moet geven aan uitvoerende partners. Dit wordt een belangrijk gesprekstema met onze gebiedspartners. In deze gesprekken krijgen de meest urgente doelen uiteraard prioriteit. Wel zien we al een groot financieel tekort bij het doel **Zoetwaterbeschikbaarheid vergroten en verzilting tegengaan (3.4)**. Dit probleem zullen we, in samenwerking met de waterschappen, agenderen bij het Rijk.

3.1 Goede kwaliteit oppervlaktewater (QuickScan 07)	
Omschrijving	De KRW heeft als doel uiterlijk in 2027 schoon en gezond oppervlaktewater en grondwater te realiseren en te behouden. Dit is van belang voor andere doelen uit dit PLG: schoon water draagt bij aan gezonde bodems, vermindert de impact van stikstof en bevordert de biodiversiteit in natte natuurgebieden. Daarnaast is het essentieel voor het veiligstellen van de drinkwatervoorziening. Oppervlaktewatersystemen zijn bovendien verbonden met grondwatersystemen. In Noord-Holland zijn 89 oppervlaktewaterlichamen aangewezen die in 2027 aan de KRW-eisen moeten voldoen. Vier factoren belemmeren het bereiken van deze doelen: nutriënten, chemische stoffen, invasieve exoten en de hydromorfologie, oftewel de structuur van oevers en bodem. Vervuiling kent verschillende bronnen en oorzaken. Zo kan het gebruik van mest, gewasbeschermingsmiddelen en vernatting van veenweidegebieden leiden tot overschrijding van normen voor het water. Groenblauwe dooradering is een belangrijk instrument voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Als provincie zijn we vooral kadersteller (via het RWP en de omgevingsverordening) en toezicht-houder op waterschap en gemeenten. Daarbij zijn we verantwoordelijk voor het beheer van onze watergangen. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het nemen van de operationele (fysieke) maatregelen en bevoegd gezag voor het nemen van peilbesluiten. Met het huidige maatregelenpakket en het generieke beleid van het Rijk zullen de KRW-doelen naar verwachting niet gehaald worden. Er zullen dus ook na 2027 maatregelen nodig zijn.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een onmisbare partner. Er is sprake van zwaarwegende urgentie (wettelijk). Financiële middelen zijn tot 2027 beschikbaar, maar niet voor de (mogelijk forse) opgave daarna.
Uitgangspunten beleid	De focus ligt op de KRW-restopgave in het landelijk gebied, en daarmee onder andere de landbouw en daarmee gebruikte nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Bij de realisatie van NNN en herstelmaatregelen worden in veel gevallen watermaatregelen genomen, zoals hydrologisch isoleren, defosfatering, waterpeil verhoging, verleggen inlaatpunten etc. In de eind 2024 opgeleverde Tussenevaluatie KRW is een gereedschapskist opgenomen met mogelijke extra maatregelen voor deze planperiode. De inzet van ons ruimtelijk instrumentarium zal daarbij in beeld komen.

*Hier zijn alleen maatregelen opgenomen die extra zijn t.o.v. de al in het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 opgenomen maatregelen en die bijdragen aan meerdere doelen in het landelijk gebied

3.2 Goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit (QuickScan 08)	
Omschrijving	De vier provinciegrensoverschrijdende grondwaterlichamen in onze provincie moeten in 2027 voldoen aan eisen van de KRW. Dit houdt in dat ze in een goede chemische toestand moeten verkeren en dat de hoeveelheid grondwater op orde moet zijn. Er mag geen sprake zijn van 'uitputting' (de hoeveelheid grondwater die wordt onttrokken mag niet groter zijn dan de natuurlijke aanvulling) vanwege potentiële ecologische, economische en sociale gevolgen. Grondwatersystemen zijn verbonden met oppervlaktewatersystemen (zie doel 3.1) en zijn van belang voor natuur en de drinkwatervoorziening. Door klimaatverandering kan grondwateroverlast optreden, met gevolgen voor recreatie en bomen/bos. Door perioden van langdurige droogte kan verdroging, uitputting en verzilting van de grondwatervoorraad optreden. Drie van de vier grondwaterlichamen verkeren in goede staat. Alleen het grondwaterlichaam Duin Rijn-West verkeert momenteel in een slechte toestand: de drempelwaarde van fosfaat wordt in drie regio's overschreden. Waarschijnlijk heeft dit te maken met natuurlijke historische mariene invloeden.
Prioriteit en financiële uitdaging	De provincie is verantwoordelijk. De verantwoordelijkheden voor deze opgave worden door verschillende organisaties gedeeld. De rol van de provincie is in twee onderdelen op te delen: - Kadersteller: vaststellen doelen en maatregelen. - VTH-taken: ruimtelijke bescherming van de grondwaterbeschermings- en waterwin-gebieden via regelgeving in de omgevingsverordening, vergunningverlening drinkwater en bodemenergie. De kosten zijn beperkt en middelen (uit RWP) zijn voorlopig (tot 2027) beschikbaar.
Uitgangspunten beleid	Beleid is opgenomen in het RWP.

3.3 Wateroverlast voorkomen en beperken (QuickScan 09)	
Omschrijving	De uitdaging is om wateroverlast zoveel mogelijk te voorkomen en de impact ervan te beperken. Het probleem ligt vooral in de (nabije) toekomst: wateroverlast komt nu al voor, bijvoorbeeld in de binnenduinrand, en zal door klimaatverandering toenemen door vaker en heviger voorkomende extreme buien. Hierdoor kan het watersysteem steeds moeilijker aan de normen blijven voldoen, zowel landelijk als provinciaal. Overstromingen kunnen de oppervlaktewater kwaliteit verslechteren, terwijl extra ruimte voor waterberging juist kan bijdragen aan verbetering van de oppervlaktewater kwaliteit door verdunning van schadelijke stoffen. Nodig zijn aanpassingen in het watersysteem en ruimtelijke maatregelen. De bodem speelt een belangrijke rol als spons: hoe beter de bodem het water vasthoudt, hoe minder overlast ontstaat. Ook groenblauwe dooradering kan helpen wateroverlast te beperken. Als provincie zijn we kaderstellend. We hebben omgevingswaarden vastgesteld op basis van overstromingskansen per type gebied. Hier moet in 2028 aan worden voldaan. De waterschappen nemen fysieke maatregelen en voor 99% wordt aan de omgevingswaarden voldaan. Op enkele plekken zijn de normen niet haalbaar en niet kostenefficiënt.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een onmisbare partner. Er is sprake van beleidsmatige urgentie. Er zijn nauwelijks middelen beschikbaar.
Uitgangspunten beleid	We vervullen onze kaderstellende rol en voldoen aan onze wettelijke verplichtingen. We stellen wateroverlastnormen op in onze verordening en houden toezicht op de waterschappen. In samenwerking met de waterschappen stellen we kaarten voor overstromingsrisico's op. We proberen beter inzicht te krijgen én te bieden in de huidige en toekomstige risico's m.b.t. wateroverlast aan de hand van een stresstest. Dit zal uitmonden in een integrale risicogerichte aanpak van wateroverlast en een no-regret maatregelenpakket in 2027. Denk daarbij aan het aanwijzen van waterbergingsgebieden/vasthoudpolders in de Omgevingsverordening. We werken een integrale strategie wateroverlast uit voor de lange termijn binnen het Delta-programma Centraal Holland, waarbij de inzet van ruimtelijke maatregelen aan de orde is. We zijn (mede)trekker voor het uitvoeren van een aantal aanbevelingen van de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater, waaronder: - Versterk de sponswerking van het landschap; - Kom tot een regionale ruimtelijke invulling van vasthouden, bergen en afvoeren van water, i.v.m. extreme neerslag en droogte. - Werk aan een wettelijke borging van de maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving en verken hoe deze voor al bebouwde omgeving kan worden toegepast. In de maatlat worden concrete doelen voor sponswerking in het stedelijk gebied ontwikkeld. - Maak de aanpak van normering wateroverlast meer risicogericht. Per 1 januari 2025 is de Omgevingsverordening aangepast. Artikel 6.75 is toegevoegd waarin wordt gesteld dat omgevingsplannen (van gemeenten) een motivering en een risicoanalyse dienen te bevatten van de aanwezige en de te verwachten klimaatrisico's binnen het plangebied, waaronder wateroverlast. Hierover dient een zwaarwegende afweging te worden gemaakt. We voorzien een herziening van de omgevingsverordening en een aanpassing van de normen op uiterlijk 1 januari 2027.

3.4 Zoetwaterbeschikbaarheid vergroten en verzilting tegengaan (QuickScan 10)	
Omschrijving	Door klimaatverandering, sociaaleconomische ontwikkelingen en beoogde vernatting in veenweidegebied neemt de vraag naar zoet water toe, terwijl het aanbod in droge periodes afneemt. Dit leidt tot toenemende zoetwatertekorten. Daarbij wordt de zoetwaterbeschikbaarheid bedreigd door verzilting, veroorzaakt door indringend zeewater en zoute kwel. Dit vormt nu al een probleem in droge zomers voor natuur, landbouw, industrie en drinkwaterproductie. Het probleem neemt toe door klimaatverandering (zeespiegelstijging, minder rivieraanvoer en meer verdamping). Het probleem speelt vooral in de Kop van Noord-Holland, Haarlemmermeer, Wieringermeer en het Noordzeekanaal/Amsterdam-Rijnkanaalgebied. Maatregelen kunnen zich richten op het vasthouden van water, de verbetering van de sponswerking van de bodem, de beperking van de zoetwatervraag en grotere zelfvoorzienende functies. In 2026 wordt in het kader van het Deltaprogramma zoetwater een beslissing genomen over de verdeling van water uit het hoofdwatersysteem in tijden van waterschaarste. Aanvullende ruimtelijke keuzes t.a.v. functies, waterberging e.d. zullen nodig zijn.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een onmisbare partner. Er is sprake van wettelijke urgentie. Er zijn nauwelijks middelen beschikbaar.
Uitgangspunten beleid	Deze opgave bevindt zich in de studiefase en er is nog geen uitgewerkt beleid vastgelegd. We richten ons op kennisvergaring en -deling via onderzoek en pilots. Wel is in de omgevingsverordening een regionaal uitgewerkte versie van de nationale 'verdringingsreeks' opgenomen. Die gaat over de verdeling van zoet water in tijden van extreme droogte. Verder wordt de voorkeursvolgorde uit de Nationale Omgevingsvisie zoveel mogelijk toegepast. Deze gaat van het aanpassen van functies tot aan het accepteren van schade. We willen water en bodem zwaarder laten meewegen in ruimtelijke keuzes. Dit wordt meegenomen in de actualisering van de Omgevingsvisie.

3.5 Optimaliseren hydrologische watersystemen Natura 2000-gebieden (QuickScan 11)	
Omschrijving	Goede hydrologische condities zijn essentieel voor de natuur. De opgave richt zich op het verbeteren van de waterhuishouding in Natura 2000-gebieden, om ecosystemen te herstellen en de biodiversiteit te behouden conform de KRW- en VHR-doelstellingen. Dit vereist dat in 2027 de hydrologische condities aan ecologische vereisten voldoen, met maatregelen voor waterkwaliteit, grondwaterstand en andere criteria per gebied. Deze vereisten variëren per gebied. Als provincie zijn we o.a. kadersteller via het RWP en via regels/instructies in de omgevingsverordening. Daarnaast zijn we samen met het Rijk uitvoerder van het Programma Natuurherstel, waarin veel maatregelen vallen die tot doel hebben de hydrologische condities te verbeteren. Ook zijn we verantwoordelijk voor het beheer van eigen watergangen.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een onmisbare partner. Er is wettelijke urgentie. Middelen zijn beschikbaar via Programma Natuurherstel en het RWP.
Uitgangspunten beleid	Conditie worden per Natura 2000-gebied uitgewerkt in natuurdoelanalyses en Natura 2000-beheerplannen. De condities zijn ook onderdeel van het Natuurpact en het Programma Stikstofreductie en Natuurherstel (PSN); onder dit laatste programma valt ook het Programma Natuur.

3.6 Bodemkwaliteit passend bij gebruik (QuickScan 12)	
Omschrijving	Het doel is om in 2050 kwalitatief gezonde landbouwbodems te realiseren die bijdragen aan voedselzekerheid en ecosysteemdiensten zoals klimaatneutraliteit en biodiversiteit. In de Bestuurlijke Afspraken Bodem en Ondergrond 2023-2030 zijn afspraken gemaakt tussen lenW, IPO, UvW en VNG. In deze afspraken is o.a. opgenomen dat er herstelmaatregelen worden genomen tegen bodem- en grondwaterverontreinigingen. De afspraken richten zich o.a. op 'de bekende voorraad'; spoedlocaties die zijn beschikt onder de wet bodembescherming, gebiedsgericht grondwaterbeheer, waterbodems en nazorg.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een belangrijke partner. Urgentie van het doel is niet bepaald. Middelen beperkt beschikbaar of onzeker. Vooralsnog beperkte kosten.
Uitgangspunten beleid	Vooralsnog richten we ons op onderzoek en meekoppelkansen. We onderzoeken o.a. landbouwwaarde en bodemkwaliteit. In Noord-Holland Noord onderzoeken we de ruimtelijke en economische ontwikkelingen van de land- en tuinbouw. Dit ten behoeve van een ruimtelijke afweging in de Omgevingsvisie. E.e.a. kan leiden tot beleidswijzigingen.

3.7 Veiligstellen drinkwatervoorziening (Quickscan 13)	
Omschrijving	De opgave richt zich op het waarborgen van voldoende en kwalitatief goed drinkwater in 2050. De beschikbaarheid van schoon, zoet oppervlaktewater en grondwater (bronnen voor drinkwater) neemt echter af, zie toelichting bij doel 3.1, 3.2 en 3.4, terwijl de vraag naar drinkwater toeneemt door een groeiende bevolking. Maatregelen zouden zich moeten richten op een robuuster systeem, diversificatie van bronnen, extra buffering, drinkwaterbesparing, uitbreiding van productiecapaciteit en bronbescherming. De noodzaak om maatregelen te nemen voor veiligstellen van drinkwatervoorziening kan impact hebben op de beschikbare ruimte of voor gebruiksmogelijkheden van andere functies. Als provincie zijn wij verantwoordelijk voor de reservering en bescherming van grondwatervoorraden voor drinkwatervoorziening; we zijn bevoegd gezag voor vergunningverlening voor grondwateronttrekking en -infiltratie.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een onmisbare partner. Er is sprake van wettelijke urgentie. Middelen zijn voorlopig beschikbaar via het Deltaprogramma Zoet Water, de kosten zijn echter onzeker.
Uitgangspunten beleid	We ondersteunen drinkwaterbedrijven bij onderzoek en nemen grondwatermaatregelen in grondwaterbeschermingsgebieden. De doelen worden mede gerealiseerd via andere wateropgaven: zie doelen 3.1, 3.2 en 3.3.

Hoofddoel 4 – Een beter klimaat en minder bodemdaling

Achtergrond & context

Het verbeteren van het klimaat en het tegengaan van bodemdaling zijn centrale opgaven die voortkomen uit de noodzaak om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en de negatieve gevolgen van bodemdaling, vooral in veenweidegebieden, aan te pakken. Bodemdaling leidt tot extra CO₂-uitstoot en maatschappelijke schade, terwijl klimaatverandering vraagt om een robuuster en adaptief landelijk gebied. Door maatregelen als vernatting, koolstofvastlegging en het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit wordt gewerkt aan een toekomstbestendig landschap. Deze integrale aanpak ondersteunt niet alleen de klimaatdoelen, maar versterkt ook de leefbaarheid, biodiversiteit en het duurzaam gebruik van het landelijk gebied.

Integraliteit en samenhang

Reductie van broeikasgassen in de landbouw en vee- teelt, gecombineerd met koolstofvastlegging in de bodem, levert meerdere voordelen op. Extensivering, mestbewerking en efficiënter mestgebruik verminderen ammoniakuitstoot en versterken de biodiversiteit. Klimaatmaatregelen verbeteren de waterkwaliteit en maken het water- en bodemsysteem veerkrachtiger, waarbij vernatting bodemdaling en broeikasgas uitstoot beperkt. Koolstofvastlegging verbetert bovendien de bodemgezondheid en compenseert emissies. Zo draagt deze integrale aanpak niet alleen bij aan klimaatdoelen, maar versterkt ook natuur, waterkwaliteit, landbouw en landschap, mits veedichtheid, waterbeheer en landschapsinpassing goed worden afgestemd.

Onze inzet op het hoofddoel een beter klimaat en minder bodemdaling

De vastgestelde operationele doelen voor een beter klimaat en minder bodemdaling:

- 4.1 Reductie broeikasgassen landbouw
- 4.2 Reductie broeikasgassen veenweiden
- 4.3 Koolstofvastlegging in de bodem

Voor het doel **Reductie van broeikasgassen veenweiden (4.2)** ligt de verantwoordelijkheid bij de provincie. We willen hierop inzetten met de instrumenten die ons ter beschikking staan en de maatregelen die we in de KTA hebben opgenomen. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen onvoldoende om tot doelbereik te komen. Wij zullen hierover het gesprek met het Rijk voeren voor aanvullende middelen.

Wat betreft het doel **Reductie broeikasgassen landbouw (4.1)** is vooral het Rijk aan zet om structuurmaatregelen te nemen (beëindigingsregelingen, extensivering/afroming van dierrechten, veebezettingsnorm). De provinciale meerwaarde ligt vooral in kaderstelling en het ondersteunen van samenwerking tussen agrariërs (mestbewerking in het omgevingsbeleid mogelijk maken, de vergunningverlening, additionaliteitstoetsen, handhaving, en de gebiedsgerichte samenwerking van boeren ondersteunen om emissies uit mestaanwending te reduceren). De genoemde structuurmaatregelen dragen ook in belangrijke mate bij aan het verminderen van de stikstofuitstoot en vice versa. We zullen daarom de urgentie blijvend bij het rijk onder de aandacht brengen.

Voor het doel **Koolstofvastlegging in de bodem (4.3)** is de verwachting dat een groot deel van de opgave via landelijk beleid kan worden gehaald. De maatregelen die we gestart zijn, maken we af. We zetten in principe geen eigen financiële middelen in op vervolmaatregelen.

4.1 Reductie broeikasgassen landbouw (QuickScan 14)	
Omschrijving	De uitstoot van broeikasgassen in de landbouw betreft vooral het gebruik van fossiele brandstoffen. Rijk en provincies hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om broeikasgas-emissiereductie in de veehouderij en de akkerbouw te realiseren (Nationale Klimaatakkoord, Actieprogramma Klimaat PNH). De sectoren landbouw en landgebruik hebben in Noord-Holland een indicatieve reductieopgave van 0,3 Mton CO ₂ -eq./jaar tot 2030 t.o.v. KEV 2021, ofwel 6,5% van de Noord-Hollandse klimaatdoelen.
Prioriteit en financiële uitdaging	We hebben een beperkte verantwoordelijkheid. Er is sprake van beleidsmatige urgentie. Middelen zijn gedeeltelijk beschikbaar, o.a. via rijksregelingen en koplopersgelden.
Uitgangspunten beleid	We werken met een combinatie van maatregelen aan dit doel op basis van al ingezet landelijk beleid. De belangrijkste maatregelen liggen namelijk bij het Rijk (afname van het aantal dieren via extensivering, subsidies voor mestbewerking). Mestbewerking heeft positieve effecten op andere beleidsdoelen. Omdat de productie van kunstmest veel aardgas vergt, zou vervanging hiervan bovendien positieve klimaateffecten opleveren. Het stikstofkragen van mest beperkt indirect ook de broeikasgasuitstoot die elders ontstaat door de productie van kunstmest met aardgas. We moeten vooral mestbewerking in het omgevingsbeleid mogelijk maken, de vergunningverlening op orde krijgen en de gebiedsgerichte samenwerking van boeren ondersteunen om emissies uit mestaanwending te reduceren. Ook moeten we de voortgang van de klimaatmaatregelen monitoren en hierover rapporteren. De maatregelen zijn opgenomen in het Actieprogramma Klimaat.

4.2 Reductie broeikasgassen veenweiden (Quickscan 15)	
Omschrijving	Het doel is watergezonder en toekomstbestendig ingerichte veenweidegebieden in 2050. De opgave richt zich op het verminderen van uitstoot van broeikasgas CO ₂ door veenoxidatie, en daarmee het tegengaan van bodemdaling. We hebben ons gecommitteerd aan een opgave van 0,09 megaton reductie in 2030. Daarnaast is er een opgave vanuit de Europese Natuurherstelverordening, betreffende artikel 11.4 (artikel 11 gaat over landbouwgronden). Dit gaat over het vernatten van veenlandbouwgrond. Het opzetten van het waterpeil vraagt om zorgvuldigheid, een te hoog waterpeil kan juist weer leiden tot extra methaanuitstoot. Verdere uitwerking is nog nodig. Het beperken van CO ₂ -uitstoot in veenweidegebieden vereist het vernatten van veengebieden, soms in combinatie met praktische oplossingen en een integrale aanpak die samenhangt met stikstofreductie, waterkwaliteit en biodiversiteit. De integrale benadering betekent ook dat rekening wordt gehouden met uitdagingen zoals de beschikbaarheid van voldoende zoet water en de toenemende wateroverlast (bijvoorbeeld door maatregelen om water vast te houden, zoals de aanleg van groenblauwe dooradering).
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is verantwoordelijk en er is sprake van (beleidsmatige) urgentie. De kosten zijn hoog en er zijn vooralsnog onvoldoende middelen beschikbaar.
Uitgangspunten beleid	We stellen regels, zoals de kaders voor wateroverlast, peilbeheer en de verdringingsreeks zoetwater. We zetten in op onderzoek en experimenten en we faciliteren gebiedsprocessen van groepen agrariërs.

4.3 Koolstofvastlegging in de bodem (QuickScan 16)	
Omschrijving	In het kader van klimaatmitigatie is de opgave om vanaf 2030 jaarlijks 0,049 Mton CO ₂ extra vast te leggen in minerale landbouwbodems in Noord-Holland. Maatregelen zijn mogelijk in de veeteelt (hoger aandeel blijvend grasland, leeftijd grasland verhogen, mais-gras-wisselteelt, extra vaste mest en compost) en volleggrondsteelt (aandeel graanteelt verhogen, gebruik van groenbemesters). Meer natuur en vooral meer bomen zorgen ook voor koolstofvastlegging en daarmee vermindering van de klimaatverandering. Koolstofvastlegging heeft ook positieve effecten op duurzaam bodembeheer en de structuur van de bodem, wat weer leidt tot betere nutriëntenbeschikbaarheid, waterregulatie, en stikstofbuffering. De verbetering van het organisch stofgehalte heeft daarmee ook positieve effecten op de teelten en zorgt ervoor dat de landbouwgronden beter bestand zijn tegen droogte, overstroming en hitte (klimaatadaptatie). De verwachting is dat een groot deel van de opgave via landelijk beleid wordt gehaald, met nadruk op conditionaliteiten hectare-premies GLB-NSP, ANLb- beheerpakketten en eco-activiteiten.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is beperkt verantwoordelijk. Urgentie is niet bepaald. Kosten nog niet bepaald en dekking is onduidelijk. Kan misschien meeliften op ANB-middelen.
Uitgangspunten beleid	Er is geen beleidsontwikkeling voor koolstofvastlegging voorzien. Eind van dit jaar komt de nieuwe EU Soil monitoring richtlijn, dan zal er weer beweging komen op dit dossier. Alle hieronder genoemde maatregelen in deze coalitieperiode opgestart. M.u.v. de bodemonderzoeken zullen alle projecten pas na deze coalitieperiode worden afgerond.

Hoofddoel 5 – Een sterke en duurzame agrarische sector

Achtergrond & context

De landbouw heeft ons landschap mede gevormd en speelt een belangrijke rol in het beheer ervan. De sector is van grote economische en sociale waarde voor het landelijk gebied. Daarom bieden we als provincie ruimte aan een sterke, duurzame en innovatieve landbouwsector. De agrarische sector is onderdeel van de Nederlandse (kennis-)economie en draagt bij aan het verdienvermogen van Nederland. De sectoren ‘visserij’ en ‘glastuinbouw’ vallen wel onder het landbouwbeleid, maar niet onder het PLG.

Integraliteit en samenhang

Een sterke en duurzame agrarische sector levert een belangrijke bijdrage aan de meeste doelen in het landelijk gebied. We willen dat de agrarische sector in Noord-Holland in 2040 volledig is omgeschakeld naar kringlooplandbouw, conform de landelijke definitie. Dit gaat verder dan kringlopen sluiten: het richt zich ook op een beter verdienvermogen voor boeren, minder schadelijke emissies en meer biodiversiteit. Samen met Rijk, IPO en de agrarische sector wordt gewerkt aan kringlooplandbouw via doelsturing en Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's). Deze KPI's sturen en meten duurzame prestaties op thema's als circulariteit, water, bodem, klimaat, biodiversiteit, dier- en plantgezondheid en het sociaal-economisch perspectief. Drempel- en streefwaarden en worden nog ontwikkeld. Er lopen pilots om prestaties te belonen en gebiedsgerichte stoffenbalansen (REMAS).

Onze inzet op het hoofddoel een sterke en duurzame agrarische sector

De vastgestelde operationele doelen voor een sterke en duurzame agrarische sector:

- 5.1 Ondersteunen van kringlooplandbouw en doelsturing.
- 5.2 Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond.
- 5.3 Verbeteren van de sociaaleconomische positie van agrarische ondernemers.

Voor het operationele doel **Ondersteunen van kringlooplandbouw en doelsturing (5.1)** geldt een beleidsmatige urgentie. De provincie heeft hierbij de rol van belangrijke partner. We stimuleren innovatie en faciliteren samenwerking.

Agrariërs kunnen via verschillende routes naar kringlooplandbouw toewerken:

- Hightech gesloten systemen: gesloten teeltsystemen met minimale emissies;
- Hightech open systemen zoals innovatieve open teelten met precisielandbouw en technologische optimalisatie;
- Extensivering: vermindering van productiedruk ten gunste van milieu, landschap en biodiversiteit;

- Biologische landbouw: volledig natuurgerichte productie zonder synthetische bestrijdingsmiddelen of kunstmest;
- Natuurbeheer en -ontwikkeling: landbouw die actief bijdraagt aan natuurherstel en -behoud;
- Multifunctionele landbouw: bedrijven die landbouw combineren met zorg, educatie, recreatie of korte ketens.

De paden kunnen worden gecombineerd en vragen om maatwerk in kennis, regelgeving, financiering, verdienmodellen en monitoring.

Om de overgang te versnellen kiest de provincie vijf samenhangende pijlers: Innovatie, Ruimte, Water & Klimaat, Europa/Rijk, en Samenwerking & Communicatie. Hierbij zijn instrumenten aan de orde die inzetbaar zijn bij alle paden:

- Pilots (praktijkproeven, ketensamenwerking).
- Inzet regelgeving en ruimtelijke instrumenten, vooral gericht op doelsturing, bescherming landbouwgrond, voedselzekerheid.
- Financiering & subsidies voor innovatie en verduurzaming (o.a. inzet GLB-NSP: het Nationaal Strategisch Plan 2023-2027 is de Nederlandse invulling van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het NSP wordt uitgevoerd door het Rijk en de provincies. Wij zijn verantwoordelijk voor Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb), Investerings-, Samenwerking (innovatie en integrale gebiedsontwikkeling), EADER (plattelandsontwikkeling), Kennis en informatieoverdracht).
- Belangenbehartiging bij Rijk en EU.
- Grondbeleid: via pacht, grondruil en -verkoop dragen we bij aan agrarische structuurversterking en natuurinclusieve doelen.
- Monitoring & ontsluiting van data (KPI's, Agrimatie Noord-Holland).
- Samenwerking: we werken intensief samen met de landbouwsector, medeoverheden, Greenports, Voedsel Verbindt, kennisinstellingen, natuurbeheerders en maatschappelijke organisaties. Greenports zijn sterke agro-clusters en netwerkverbanden die innovatie en kennisdelen aanjagen.

Voor het doel **Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond (5.2)** geldt dat de benodigde onderzoeken zijn afgerond. De ruimtelijke afwegingen die nodig zijn, zullen worden gemaakt in de Omgevingsvisie.

Wat de verbetering van de **Sociaaleconomische positie van agrariërs (5.3)** betreft, heeft de provincie geen juridische verplichtingen. We hebben wel de wettelijke verplichting om het Europese Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) uit te voeren. Dit betekent dat wij de subsidieregelingen openstellen en zorgdragen

voor goede informatievoorziening daarbij. We zijn ons bewust van het belang van de agrarische sector bij het realiseren van de transitie en het beheer in het landelijk gebied. Het bereiken van de operationele doelen in dit PLG vereisen vaak investeringen van agrariërs, daarom houden we bij de implementatie van maatregelen oog voor hun sociaaleconomische positie. Ook voor wat betreft het agrarische natuurbeheer, waar we ons met

het Rijk inzetten voor hogere vergoedingen en meer langjarige zekerheid, is hier aandacht voor.

De provincie ondersteunt de praktische toepassing van kringlooplandbouw door sectorale initiatieven en innovatieve projecten te faciliteren, in lijn met beleidsdoelen GLB-NSP (nationale uitwerking Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid).

5.1 Duurzame landbouw en doelsturing ondersteunen (QuickScan 17)	
Omschrijving	Het doel is om tegen 2040 duurzame landbouw (kringlooplandbouw) in heel Noord-Holland te realiseren. Onder 'kringlooplandbouw' verstaan we onder meer een landbouw die produceert binnen streef- en drempelwaarden voor zeven doelen: circulariteit, verbeteren van waterkwaliteit en -beheer, bodemkwaliteit, het tegengaan van en omgaan met klimaatverandering, herstellen van biodiversiteit/natuur, plant- en diergezondheid, en het verbeteren van de sociaaleconomische positie van de boer in de keten.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een belangrijke partner. Er is sprake van beleidsmatige urgentie (commitment in coalitieakkoord). Er zijn middelen beschikbaar uit GLB-NSP en koplopersbudget en er wordt aanvullend budget (agrarisch natuurbeheer) verwacht.
Uitgangspunten beleid	Kringlooplandbouw is verbonden aan andere opgaven. Onze inzet is deels regulerend, deels stimulerend via KPI's. Boeren bepalen zelf welke maatregelen zij nemen om aan KPI's te voldoen (= doelsturing). We stellen kaders en regels vast via de Omgevingsverordening t.b.v. duurzaam landgebruik (combineren van functies, het beschermen van bodem en water, en het verminderen van emissies). We stimuleren innovatie en samenwerking door het beschikbaar stellen van subsidies en instrumenten. We initiëren en ondersteunen pilots, fieldlabs en andere experimenten. We faciliteren samenwerking tussen agrariërs, ketenpartijen, kennisinstellingen en andere overheden. We vragen hiervoor financiering aan bij het Rijk. We beraden ons op de inzet van nieuwe rijksmiddelen voor Agrarisch natuurbeheer t.b.v. natuur, klimaat, biodiversiteit en water.

5.2 Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond (QuickScan 18)	
Omschrijving	Om te voorkomen dat landbouw de sluitpost in de afweging van ruimteclaims wordt en ervoor te zorgen dat agrarische ondernemers perspectief houden, is het van belang om een zorgvuldige afweging te maken tussen de waarde van landbouwgronden voor een duurzaam landbouwsysteem en de inzet van deze gronden voor andere ruimtezoekende functies. Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond maakt onderdeel uit van verschillende andere doelen, zoals voedselzekerheid, het behouden van landschap en natuur, het leefbaar houden van het buitengebied en het behoud van het economische cluster.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een belangrijke partner. Er is sprake van beleidsmatig urgentie (afspraken). Er zijn geen substantiële kosten voorzien.
Uitgangspunten beleid	Samen met de agrarische sector verkennen we hoe we binnen onze provincie landbouwgebieden goed kunnen typeren. Hiervoor gebruiken we onder meer water- en bodemsysteemanalyses en laten we de landbouwwaarde en de bodemkwaliteit onderzoeken. Deze inzichten worden verwerkt in een bredere integrale afweging van functies in de fysieke leefomgeving binnen de actualisatie van de provinciale Omgevingsvisie. Ten behoeve van de actualisatie van de Omgevingsvisie is al met de gemeenten het Opgavedocument/Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord opgesteld. Verder is het document Op weg naar een ruimtelijk voorstel vastgesteld. Wij zijn een onderzoek gestart naar de ruimtelijke en economische ontwikkelingen van de land- en tuinbouw in Noord-Holland Noord. Hierbij wordt uiteraard rekening gehouden met natuur, bodem en water en klimaat. Onderzoek gedekt uit de landbouwbegroting, is afgerond.

5.3 Verbeteren sociaaleconomische positie agrarisch ondernemers (QuickScan 19)	
Omschrijving	Het is van belang dat agrarische bedrijven kunnen investeren in verduurzaming en hun investering terug kunnen verdienen. Ook moeten zij via ANLb (programma Natuur) volwaardig beloond worden voor ecosysteemdiensten en op langjarige zekerheid kunnen vertrouwen. Verder moeten agrariërs over voldoende kennis en kunde m.b.t. verduurzaming beschikken.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie heeft een beperkte verantwoordelijkheid. Er is sprake van beleidsmatige urgentie (coalitieakkoord). Er zijn beperkt middelen beschikbaar via het GLB en andere regelingen.
Uitgangspunten beleid	Onze rol heeft met name betrekking op het opstellen van een integraal programma voor steun aan de landbouw, met regelingen en financiering en verlenen van subsidies. Voor het ANLb is het Natuurbeheerplan de basis voor de verdeling van de opgaven en middelen voor ecosysteemdiensten voor natuur, water en klimaat. Op basis van de Omgevingswet hebben we als provincie invloed en sturingsmacht op ruimte voor de landbouw, op het handelingsperspectief dat van invloed is op het verdienvermogen. We zetten vooral in op het faciliteren van kennisdeling en samenwerking en we stemmen af met Rijk en Europa over regelgeving, fondsen en inkomenssteun.

Hoofddoel 6 – Een (be)leefbaar landelijk gebied

Achtergrond & context

Een aantrekkelijke omgeving om in te wonen, een mooi landschap, met waardevolle natuurgebieden, cultuur-historisch erfgoed, agrarische bedrijvigheid en voldoende passende recreatiemogelijkheden, is onmisbaar voor een gezonde leefomgeving waar mensen zich thuis voelen. Het is bepalend voor onze ‘omgevingskwaliteit’. Een ‘goede omgevingskwaliteit’ is opgenomen in de centrale doelstelling van de [Omgevingswet](#). Provincie en gemeenten zijn verantwoordelijk voor het behoud en de verbetering van deze omgevingskwaliteit. Wij doen dit o.a. door bescherming van onze natuurgebieden, landschappen en erfgoed in de omgevingsverordening en door inzet van ruimtelijke kwaliteitsinstrumenten. Daarnaast zijn er wettelijke verplichtingen inzake ons erfgoed.

De recreatieve druk in Noord-Holland neemt toe, ook op onze natuurgebieden. Onderzoek heeft uitgewezen dat we in onze provincie in 2040 een tekort aan recreatieruimte hebben van ruim 5000 ha (7000 voetbalvelden). Dit onderstreept de noodzaak van de ontwikkeling van voldoende groene recreatieruimte en toegankelijke, beleefbare landschappen voor de inwoners van het landelijk gebied en de bezoekers. Op deze wijze kunnen wij ook onze Natura 2000-gebieden en NNN ontlasten.

Integraliteit en samenhang

Het verbeteren van de recreatieve toegankelijkheid voor inwoners en bezoekers van het landelijk gebied, het bieden van passende voorzieningen en het versterken van de informatievoorziening draagt hieraan bij. Dit biedt kansen voor de agrarische sector, bijvoorbeeld door agro-toerisme en boerenlandpaden. Tegelijk beschermt het kwetsbare natuurgebieden, zowel direct als indirect, door het aanleggen van passende voorzieningen in en rondom het NNN en andere gevoelige natuurgebieden. Bovendien draagt dit sterk bij aan het welzijn en de gezondheid van inwoners. Dit alles ondersteunt op zijn beurt het behoud van landschappelijke en erfgoedwaarden, waardoor een wederkerig effect ontstaat.

Onze inzet op het hoofddoel een (be)leefbaar landelijk gebied

De vastgestelde operationele doelen voor een (be)leefbaar landelijk gebied:

- 6.1 Realiseren van voldoende en passende recreatieruimte;
- 6.2 Beschermen en ontwikkelen van landschap en erfgoed.

Voor beide operationele doelen geldt dat de provincie eigenaar is en verantwoordelijk voor het doelbereik.

Voldoende passende recreatieruimte (6.1) kent gezien de enorm groeiende behoefte ook inhoudelijke urgentie, zo blijkt uit de Visie Recreatie en Toerisme 2030. In de eerste plaats vanwege het belang van het bieden van voldoende recreatiemogelijkheden gezien het belang voor welzijn en welbevinden en in tweede instantie vanwege de druk die ongereguleerde recreatie legt op het behalen van natuurdoelen. We pakken dit thema op in de Omgevingsvisie. Daar maken we de ruimtelijke afweging die hiervoor nodig is. Verder onderzoeken we de mogelijkheden om via onze omgevingsverordening dit doel dichterbij te brengen. Denk bijvoorbeeld aan versoepeling van de regeling voor vrijkomende agrarische bedrijven, waardoor andere functies mogelijk zouden worden, hetgeen weer kan bijdragen aan de verbetering van de sociaaleconomische positie van agrarisch ondernemers.

Het doel **Beschermen en ontwikkelen van landschap en erfgoed (6.2)** is een belangrijke verantwoordelijkheid van de provincie en kent een beleidsmatige urgentie.

Een ‘goede omgevingskwaliteit’ is opgenomen in de centrale doelstelling van de Omgevingswet. Provincie en gemeenten zijn verantwoordelijk voor het behoud en de verbetering van deze omgevingskwaliteit. Wij doen dit o.a. door bescherming van onze natuurgebieden, landschappen en erfgoed in de omgevingsverordening en door inzet van ruimtelijke kwaliteitsinstrumenten. Daarnaast zijn er wettelijke verplichtingen inzake ons erfgoed.

6.1 Voldoende en passende recreatieruimte (QuickScan 20)	
Omschrijving	Voldoende en passende recreatieruimte is een formele taak van de provincies. Het valt onder het ruimtelijk beleid en onder de provinciale verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de leef-omgeving, zoals vastgelegd in de Omgevingswet. Voor onze provincie is deze opgave van groot belang. We willen onze inwoners gezonde en toegankelijke buitenruimte bieden, vooral in verstedelijkte regio's, hetgeen bijdraagt aan hun welzijn en welbevinden. Daarnaast helpt het om de recreatieve druk op kwetsbare natuur-gebieden te verminderen en deze beter te beschermen. Passende voorzieningen binnen én buiten deze gebieden zijn daarin onmisbaar.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is verantwoordelijk. Geen juridische urgentie, maar beleidsmatig belangrijk i.v.m. de verstedelijkingsopgave in Noord-Holland en de ook hierboven genoemde bevolkingstoename. Zeer beperkt middelen beschikbaar, inzet op koppelkansen.
Uitgangspunten beleid	In de Visie Recreatie en Toerisme Noord-Holland 2030 is de ambitie dat iedere inwoner van Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme. Hiervoor zijn vier opgaven geformuleerd: - er moet voldoende fysieke ruimte zijn voor passende recreatie; - we moeten inspelen op de veranderende en toenemende vraag; - het aanbod dient versterkt te worden; - er moet een netwerk zijn van goed bereikbare toeristisch-recreatieve voorzieningen dat aansluit bij de wensen van inwoners en gasten. De provincie investeert in fiets-, wandel- en vaarroutes, stimuleert duurzame en natuurinclusieve recreatie, bewaakt de inpassing in het landschap en beschermt waardevolle landschappen zoals polders, duinen en watergebieden. Belangrijke taken zijn: het afbakenen van verantwoordelijkheden, het gericht inzetten van subsidies, het koppelen van recreatie aan brede investeringsagenda's, en het vinden van passende vormen van recreatie in en rond NNN-gebieden, gezien de toenemende recreatiedruk. In het Werkplan Recreatie en Toerisme ligt de focus op: - spreiding van recreanten via routes en de werkzaamheden binnen de routealliantie. - inzet bij gebiedsprocessen. - gebruik van data en monitoring. - ontwikkeling van voldoende recreatieruimte aan de kust, binnen bestaande natuur- en recreatiegebieden, en realisatie van nieuwe recreatieve verbindingen, bijvoorbeeld binnen NNN en de bossenstrategie. Via het omgevingsbeleid wordt ruimte voor recreatie geborgd, onder meer door recreatie-gebieden op te nemen in de omgevingsvisie en het ruimtelijk voorstel.

6.2 Beschermen en ontwikkelen landschap en erfgoed (QuickScan 21)	
Omschrijving	Een mooi landschap, met waardevolle natuurgebieden, cultuurhistorisch erfgoed, agrarische bedrijvigheid en voldoende passende recreatiemogelijkheden, is onmisbaar voor een gezonde leefomgeving waar mensen zich thuis voelen. Het is bepalend voor onze 'omgevingskwaliteit'. Een 'goede omgevingskwaliteit' is opgenomen in de centrale doelstelling van de Omgevingswet. Provincie en gemeenten zijn verantwoordelijkheid voor het behoud en de verbetering van deze omgevingskwaliteit. Wij doen dit o.a. door bescherming van onze natuurgebieden, landschappen en erfgoed in de omgevingsverordening en door inzet van ruimtelijke kwaliteitsinstrumenten. Daarnaast zijn er wettelijke verplichtingen over ons erfgoed.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is verantwoordelijk. Er is sprake van beleidsmatige urgentie. Er zijn beperkt middelen beschikbaar.
Uitgangspunten beleid	De 'Beleidskoers landschap' is onderdeel van de actualisering Omgevingsvisie

Hoofddoel 7 – integraal beleid voor het landelijk gebied

Achtergrond & context

Het planten van bos draagt bij aan het vastleggen van koolstof, het versterken van biodiversiteit, klimaatadaptatie, landschappelijke kwaliteit en de leefbaarheid van steden. Bovendien zijn bossen uitermate geschikt om te recreëren en draagt de realisatie en vitaliteit van bos bij aan de recreatieve opgave waar we als provincie voor staan.

In Noord-Holland worden overgangszones van 500 meter rondom stikstofgevoelige N2000-gebieden ingezet om gericht stikstofemissies te verminderen. In deze zones staat de overgang van natuur naar landbouw centraal en is ruimte voor maatwerk en samenwerking met gebiedspartners. Extra middelen voor agrarisch natuurbeheer ondersteunen agrariërs bij emissiereductie. Overgangszones zijn geen planologisch instrument. De invulling wordt per gebied afgestemd, met flexibiliteit voor lokale omstandigheden en aansluiting bij landelijke kaders.

Daarnaast onderscheiden we stikstofzones van 250 m rondom het stikstofgevoelig habitat (stikstofgevoelige hexagonen). In deze zone is het nemen van maatregelen het meest effectief. In werkelijkheid zal deze afstand echter fluctueren omdat rekening dient te worden gehouden met lokale omstandigheden zoals de windrichting en de aanwezigheid van bos.

De groenblauwe dooradering (GBDA) bestaat uit verschillende kleine, droge en natte landschapselementen. De kracht van de GBDA is dat deze bijdraagt aan veel verschillende doelen en opgaven in het landelijk gebied, zoals het versterken van de biodiversiteit (VHR), het verbeteren van de waterkwaliteit (KRW), het behalen van klimaatdoelen, het verbeteren van bodem- en luchtkwaliteit, de bestuiving en natuurlijke plaagbestrijding en een recreatief aantrekkelijk landschap.

Integraliteit en samenhang

De bossenstrategie en GBDA versterken samen de provinciale doelen voor het landelijk gebied in Noord-Holland. Bossen en landschapselementen dragen bij aan koolstofvastlegging, biodiversiteit, klimaatadaptatie, waterkwaliteit en recreatie. Overgangszones van 500 meter rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden ondersteunen niet alleen de stikstofaanpak, maar bieden ook ruimte voor initiatieven die biodiversiteit, water- en bodemkwaliteit, klimaatadaptatie, recreatie en toekomstbestendige landbouw bevorderen. Zo dragen deze zones integraal bij aan een duurzaam, gezond en aantrekkelijk landelijk gebied.

Onze inzet op het hoofddoel integraal beleid voor het landelijk gebied

De vastgestelde operationele doelen integraal beleid voor het landelijk gebied:

- 7.1 Groenblauwe dooradering
- 7.2 Overgangszones
- 7.3 Bossenstrategie

Hoewel er geen wettelijke of beleidsmatige urgentie is op het doel **Realiseren van overgangszones (7.2)**, is die urgentie er wel op inhoudelijke gronden, namelijk vanuit de stikstofopgave (met name gericht op de agrarische sector) en het komen tot het al genoemde natuurherstel en daarmee ruimte voor vergunningverlening. Provincie is voor deze opgave eigenaar. We werken de komende tijd beleid uit en onderzoeken of hiervoor Rijksregelingen kunnen worden ingezet.

Voor de doelen **Groenblauwe dooradering realiseren (7.1)** en **Bossenstrategie uitvoeren (7.3)** is de provincie een onmisbare partner. Groenblauwe dooradering is een instrument dat bijdraagt aan veel andere doelen, ook aan prioritaire natuurdoelen en stikstofreductie. We onderzoeken of rijksmiddelen voor agrarisch natuurbeheer ingezet worden kunnen voor groenblauwe dooradering. De ontwikkeling van GBDA in het agrarisch gebied is in samenhang met andere opgaven voor natuur, water en klimaat, onderdeel van het interbestuurlijk programma voor het Agrarische Natuurbeheer. Hiervoor is nu een rijksdoelenkader in voorbereiding. Voor de bossenstrategie ronden we de projecten af waaraan we ons gecommitteerd hebben en waarvoor middelen zijn. Waar en wanneer mogelijk zullen we, in overleg met onze partners, ons niet-financieel instrumentarium inzetten, vooral daar waar alleen wij over bepaalde bevoegdheden beschikken. We gaan prudent om met de inzet van onze schaarse personele capaciteit.

7.1 Groenblauwe dooradering (GBDA) (QuickScan 22)	
Omschrijving	De provinciale ambitie is dat in 2050 10% van het landelijk gebied buiten het NNN en Natura 2000-gebieden uit groenblauwe dooradering bestaat. De provincie gaat met het oog op het open en natte karakter van Noord-Holland uit van een groenblauwe dooradering bestaande uit 50% natte en 50% droge landschapselementen. GBDA draagt o.a. bij aan het behalen van de VHR-, KRW- en klimaatdoelen, vastlegging van stikstof, een toekomstbestendige landbouw en een (recreatief) aantrekkelijk landschap.
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is een belangrijke partner. De urgentie is niet bepaald. Vooralsnog beperkte middelen. Mogelijk aanvulling vanuit budget Agrarisch natuurbeheer.
Uitgangspunten beleid	De beleidskoers GBDA is onderdeel van de actualisering Omgevingsvisie.

7.2 Overgangszones realiseren (zie ook doel 2.2.)	
Omschrijving	Het realiseren van overgangszones is een instrument binnen de stikstofaanpak voor de sector landbouw. In overgangszones van 500 meter rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden staat de overgang van natuur naar landbouw centraal. Hier wordt ingezet op vermindering van stikstofuitstoot. Daarnaast onderscheiden we stikstofzones van 250 m rondom het stikstofgevoelig habitat (stikstofgevoelige hexagonen). In deze zone is het nemen van maatregelen het meest effectief. In werkelijkheid zal deze afstand echter fluctueren omdat rekening dient te worden gehouden met lokale omstandigheden zoals de windrichting en de aanwezigheid van bos. <i>NB. Buiten de afstand van 500 meter is stikstofuitstoot niet meer in belangrijke mate herleidbaar tot de bron. Dit biedt een duurzame begrenzing bij veranderende natuur in de toekomst.</i>
Prioriteit en financiële uitdaging	Provincie is verantwoordelijk/eigenaar. De urgentie is niet bepaald. Kosten zijn vooralsnog beperkt, omdat de opgave onzeker is. Er zijn geen specifieke middelen voor overgangszones: de bedoeling is dat de middelen voor de gebiedsgerichte stikstofaanpak (zie doel 2.2.) met voorrang hier worden aangeboden, omdat het effect hier het grootst is.
Uitgangspunten beleid	Overgangszones zijn geen planologisch instrument. Er wordt in de overgangsgebieden ingezet op een stimulerend provinciaal maatregelenpakket om stikstofuitstoot te verminderen met inzet van financiële regelingen. Er wordt aangesloten bij eventueel Rijksbeleid voor stimuleringspakketten om het uitrijden van mest te beperken dichterbij stikstofgevoelige habitat. De ligging van en werkwijze binnen overgangszones kunnen per gebied verschillen; dit wordt met gebiedspartners uitgewerkt. Lokale afwijkingen zijn mogelijk. We zullen aansluiten bij eventueel landelijk beleid wat betreft de begrenzing. Schaarre middelen kunnen herschikt worden op basis van de stikstofoverbelasting, aansluitend bij landelijke richtlijnen en jurisprudentie.

7.3 Bossenstrategie uitvoeren (QuickScan 24)	
Omschrijving	Het hoofddoel van de bossenstrategie is de vastlegging van koolstof, wat direct bijdraagt aan het verminderen van de klimaatverandering. Bovendien draagt nieuw bos mogelijk bij aan het creëren van ruimte voor recreatie in relatie tot de verstedelijkingsopgave. De Bossenstrategie levert een bijdrage aan de opgaven rondom klimaatadaptatie en -mitigatie, biodiversiteit, leefbaarheid en voedselzekerheid (agro forestry) en in beperkte mate materiaal voor biobased bouwen. Doelen zijn: 10% nieuw bos (1478 ha) in 2030; 103 ha compensatiebos te realiseren buiten NNN ter compensatie van bos dat is gekapt in Natura 2000-gebieden om natuurdoelen te halen; 25% revitalisatie bestaand bos (3695 ha) tot 2035 en 300 ha agroforestry plus 50 ha voedselbos op vrijwillige basis. Vooralsnog zetten we voor compensatiebos vooral in op recreatiebos (dorpsbossen) in samenwerking met gemeenten, aansluitend aan woonkernen. Dit zowel om mede tegemoet te komen aan de grote tekorten aan groene recreatieruimte als ook dat we hiermee de realisatie kunnen koppelen aan gemeentelijke inzet. Voordeel is dan dat dit vaak al onderdeel is van de eigen gemeentelijke planvorming/participatie en daarmee ook inzet heeft organisatorisch en financieel. Ook gaan we uit van grond in bezit van gemeenten.
Prioriteit en financiële uitdaging	De provincie is een belangrijke partner, er is een beleidsurgentie vanuit de klimaatopgave en koppelkansen met andere doelen. Er is budget voor een klein deel van de (grote) opgave. Op dit moment lijken we de compensatieopgave te kunnen realiseren en ongeveer 10-20% van de ambitie nieuw bos en revitalisering bestaand bos. Agro forestry en voedselbossen zijn afhankelijk van eigen keuzes van agrarisch ondernemers. Zie ook de Korte Termijn Agenda (KTA). Alles op basis van Rijksmiddelen en inzet van partners (o.a. gemeenten/TBO/agrarisch ondernemers).
Uitgangspunten beleid	De provincie zet in op uitvoering van de Bossenstrategie, zoals vastgelegd in het coalitieakkoord <i>Verbindend Vooruit!</i> Bossen worden niet gerealiseerd in weidevogelleefgebieden. De integrale afwegingen met landbouw en andere ruimtevragers vinden plaats in de herijking Omgevingsvisie NH2050. Meer bomen buiten bos stimuleren we via Groen Kapitaal, Klimaataanpak.

GEBIEDSPROCESSEN

3.1 NOODZAKELIJKE KEUZES

Toen er nog zicht was op een transitiefonds voor het landelijk gebied, was er sprake van het realiseren van doelstellingen via integrale gebiedsprocessen. Hierin zouden gebiedspartijen gezamenlijk werken aan de (samenhangende) opgaven in het landelijk gebied, onder regie van de provincie. Echter, gezien het verdwijnen van het transitiefonds kan niet alles meer, en niet alles kan tegelijk en met dezelfde intensiteit.

In dit hoofdstuk lichten we toe welke keuzes we maken voor wat betreft gebiedsprocessen en welke gevolgen deze hebben. De integraliteit van opgaven en maatregelen die bijdragen aan systeemherstel in het landelijk gebied staat niet ter discussie. Veel maatregelen dragen bij aan meerdere opgaven, zie hoofdstuk 2. Denk aan combinaties van natuurherstel met waterbeheer, en stikstofreductie met landbouwtransitie of bosuitbreiding met recreatie.

3.2 GEBIEDSPROCESSEN IN HET KADER VAN NNN-REALISATIE

We richten ons de komende jaren zoveel mogelijk op onze verantwoordelijkheden die de hoogste urgentie hebben, te weten de afronding van het NNN, natuurherstel, goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit en stikstofreductie. Bovendien kiezen we voor wat betreft de NNN-realiserings voor een meer projectmatige aanpak in plaats van de aanpak in gebiedsprocessen. Dit heeft gevolgen voor andere PLG-doelen. NNN-realiserings vormde immers een belangrijk element in de gebiedsaanpak binnen het eerdere PPLG, hetgeen veel andere doelen in het landelijke gebied dichterbij zou brengen. Hier wordt nu een stap terug gedaan.

De projectmatige aanpak in de NNN-realiseringsstrategie 2025 behelst het volgende:

- Focusgebieden (gebieden met zeer kwetsbare natuur en natuur nabij stikstof belaste Natura 2000-gebieden) krijgen prioriteit in de NNN-realiserings. Hier worden in inrichtings- en beheerplannen de maatregelen opgenomen die bijdragen aan systeemherstel, zoals hydrologische maatregelen. Ook gaan de inrichtings-

plannen rekening houden met het creëren van robuuste natuureenheden, versterking aanpak 'invasieve exoten' en optimaliseren van het beheer. Beleidsontwikkelingen aangaande klimaatopgaven en verduurzaming van de landbouw worden echter niet afgewacht. Voor alle overige opgaven geldt dat deze in principe niet worden meegenomen, behalve als er al middelen voor toegekend zijn of tenzij het bestuur anders besluit. In eventuele besluitvorming zullen gevolgen voor het tijdspad van NNN-realiserings, geld en personele capaciteit worden meegewogen.

- Buiten focusgebieden richt de inzet op het stimuleren van kansen van derden voor zelfrealiserings en -beheer van NNN te creëren en te benutten. Wat andere doelen uit het PLG betreft, worden alleen concrete projecten waar middelen voor zijn (of die niets kosten) en die de uitvoering niet vertragen, nog meegenomen bij de realisatie van NNN. Ook hier geldt dat 'meekoppelkansen' alleen nog benut worden na een bestuurlijk besluit waarbij consequenties worden meegewogen.

Er zijn nog twee gebiedsprocessen gaande waarbij we als provincie de regie hebben: Weidse Polders en Zuid-Kennemerland. Hier werken we met gebiedspartijen aan het opstellen van gebiedsvisies. Als deze beschikbaar komen, onderzoeken we wanneer overgestapt kan worden op een meer projectmatige aanpak, waarbij we als provincie de focus leggen op natuurherstel door NNN-realiserings.

3.3 GEBIEDSPROCESSEN IN VEENWEIDEGEBIEDEN

In veenweidegebieden zijn gebiedsprocessen gaande waar agrariërs zelf aan het roer staan, zoals in de Ronde Hoep, Bovenkerkerpolder en Keverdijkse polder. Deze gebiedsprocessen richten zich vooral op het verminderen van uitstoot van broeikasgas en daarmee het tegengaan van bodemdaling. Er wordt gezocht naar praktische oplossingen en een integrale aanpak die samenhangt met stikstofreductie, waterkwaliteit en biodiversiteit. De integrale benadering betekent ook dat rekening wordt gehouden met uitdagingen zoals de beschikbaarheid van voldoende zoet water

en de toenemende wateroverlast. De genoemde gebiedsprocessen hebben al geleid tot gebiedsvisies. Onze rol daarbij was faciliterend.

De gebiedsprocessen in de veenweidegebieden in het Groene Hart zullen worden opgevolgd door de aanpak ‘Klimaatslim Boeren in het Groene Hart’. Deze aanpak wordt ook verbreed naar alle veenweidegebieden in Noord-Holland. Ook hierbij zal onze rol vooral die van facilitator zijn: we zijn aangesloten om mee te denken zodat oplossingen goed aansluiten op het beleid en we brengen kennis in (subsidies, juridisch). Indien mogelijk en relevant kunnen we kaderstellend optreden, door regels te stellen voor watertaken (denk aan peilbeheer en de verdringingsreeks zoetwater).

AANVULLENDE FINANCIERING

4.1 AGENDERING EN FONDSENWERVING

Zoals al opgemerkt, zijn we genooddaakt om binnen de doelen en maatregelen duidelijk te prioriteren. Maar daarmee zijn we niet blind voor kansen en gelegenheden die zich aandienen buiten de door ons gestelde prioriteiten. Waar we mogelijkheden zien om op kortetermijnmaatregelen te nemen die passen bij onze rol en verantwoordelijkheid, maar waarvoor we onvoldoende financiële middelen beschikbaar hebben, zullen we de daarmee gemoeide kosten in beeld brengen bij het rijk, ter agendering.

Naast agendering bij het Rijk zoeken we nadrukkelijk naar manieren om aanvullende middelen te verwerven. We zorgen ervoor dat onze organisatie hierop toegerust is. Uiteraard maken we gebruik van middelen die beschikbaar komen via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Daarnaast is het aan onszelf om aanspraak te maken op middelen die EU en Rijk ter beschikking stellen, maar die we nog niet of niet voldoende benutten. Daarbij denken we in ieder geval aan:

- SPUKs Landelijk Gebied
- Deltafonds
- LVVN-regelingen
- EU-fondsen (GLB, LIFE)

In 2027 start een nieuwe vijfjaarlijkse ronde van EU-subsidies. Daar is op moment van schrijven nog weinig over bekend. Maar hiervoor zullen we te zijner tijd de kansen identificeren.

4.2 INZET NIEUWE BUDGETTEN

Eventuele toekomstige financiering zal vaak gefaseerd en via verschillende routes beschikbaar komen (EU, Rijk, eigen middelen). Om te waarborgen dat eventuele toekomstige middelen doelmatig worden ingezet en bijdragen aan het realiseren van onze opgaven, zullen wij bij de prioritering van projecten en maatregelen een transparante en navolgbare afwegings-systeematiek hanteren. Deze systeematiek houdt rekening met de aard van de financiering.

Er wordt onderscheid gemaakt in de wijze waarop middelen beschikbaar komen:

1. Geormerkt projectbudget (zoals een SPUK): middelen zijn specifiek toegekend aan één of meerdere concrete projecten/doelen.
2. Doelgebonden middelen: middelen zijn toegekend ten behoeve van het realiseren van één of meerdere doelen, waarbij we binnen die kaders projecten formuleren en middelen toedelen.
3. Opgavegerichte *lump sum*: middelen zijn beschikbaar gesteld voor een gehele opgave, zonder vooraf bepaalde toedeling. Binnen deze categorie is een integrale afweging nodig over de inzet op doelen en bijbehorende projecten.

Voor wat betreft de verdeling van middelen binnen de laatste twee categorieën (doelgebonden en *lump sum*) hanteren we de volgende prioriteringscriteria:

- Provinciale verantwoordelijkheid voor de opgave: zijn we als provincie eerstverantwoordelijke partij ('eigenaar'), onmisbare partner of hebben we beperkte verantwoordelijkheid?
- Urgentie: is er sprake van tijdsdruk, bijvoorbeeld door regelgeving, bestuurlijke afspraken of maatschappelijke ontwikkelingen?
- Financieringskans: is er (co)financiering beschikbaar of noodzakelijk of kan het project zonder extra middelen worden uitgevoerd?
- Multipliciteit/integraliteit: draagt het project bij aan meerdere doelen en/of opgaven tegelijk? Versterkt het de samenhang van opgaven binnen het PLG?
- Impact: wat is de mate van doelbereik, de schaal-grootte van het effect en is het effect structureel of tijdelijk?
- Uitvoeringspotentie: hoe haalbaar is de uitvoering op korte of middellange termijn? Dit omvat bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak, mate van uitvoeringsgereedheid, uitvoerings-capaciteit en samenwerkingsmogelijkheden.

De uitkomsten van de weging worden gedeeld met betrokken partners, en besluiten over de inzet van middelen worden gemotiveerd en gedocumenteerd.

MONITORING EN RISICOBEBEERSING

5.1 METEN VOORTGANG

We monitoren de resultaten van onze eigen inzet en de mate van doelbereik voor wat betreft de operationele doelen waarvan we 'eigenaar/eerst-verantwoordelijke' zijn. Voor wat betreft onze rol als partner, zullen we – indien mogelijk – de resultaten van onze eigen inzet monitoren, en bij onze samenwerkingspartners gezamenlijke monitoring agenderen. Waar onze rol beperkt is, zullen wij monitoring agenderen bij partijen die eigenaar zijn. Het meten van de voortgang voor wat betreft systeemherstel van het landelijk gebied, laten we aan de systeemverantwoordelijke, het Rijk.

Rol PNH	Operationeel doel	Monitoringsinstrument
Eigenaar (verantwoordelijk voor resultaat)	1 Meer biodiversiteit	Wij monitoren de biodiversiteit op basis van de Living Planet Index (LPI) cijfers die jaarlijks door het CBS wordt berekend.
	1.1 Afronding van het NNN	Wij monitoren de kwalitatieve voortgang via de SNL monitoring. Wij monitoren de kwantitatieve voortgang via WSN-rapportage, aanlevering bij Ministerie LVVN ten behoeve van voortgangsrapportage natuur. Voortgang financieel via factsheets (PNN/begroting) en SISA-verantwoording aan LVVN. Voor Programma Natuur fase 1 ook financiële verantwoording i.h.k.v. EU Next Generation-subsidie
	1.2 VHR-Natuurherstel	Wij monitoren de kwalitatieve voortgang via SNL-monitoring, Natura 2000-monitoring en effectgerichte monitoringsmaatregelen natuurherstel en boerenlandvogelmonitoring.
	3.2 Goede grondwater-kwaliteit en -kwantiteit	We monitoren driejaarlijks de grondwaterkwaliteit via het provinciale grondwatermeetnet. Alle grondwateronttrekkingen worden in een register opgenomen.
	4.2 Reductie broeikasgassen veenweiden	We monitoren de voortgang van het klimaatbeleid in de verschillende sectoren via de provinciale klimaat- en energieverkenning (pKEV).
	6.1 Voldoende passende recreatieruimte	We monitoren de kwaliteit en kwantiteit van de beschikbare recreatieruimte door een actualisatie van het rapport Natuur en recreatiegebieden in 2026 te laten uitvoeren.
	6.2 Bescherming en ontwikkeling van landschap en erfgoed	We monitoren de voortgang van het klimaatbeleid in de verschillende sectoren via de provinciale klimaat- en energieverkenning (pKEV).
	6.1 Voldoende passende recreatieruimte	We monitoren de kwaliteit en kwantiteit van de beschikbare recreatieruimte door een actualisatie van het rapport Natuur en recreatiegebieden in 2026 te laten uitvoeren.
	6.2 Bescherming en ontwikkeling van landschap en erfgoed	Landschap: monitoring wordt mogelijk een onderdeel van op te stellen landschapskoers (= geen zelfstandig beleidsdocument, maar een bouwsteen voor de actualisatie omgevingsvisie) Erfgoed: we monitoren via de interne (4 jaarlijkse) Monumentenmonitor (cijfers onderhoudsstaat en leegstand niet-woonhuis rijksmonumenten en provinciale monumenten), d.m.v. (actualisatie) stolpenwaarderingskaart en molenbiotooponderzoek en inventariserend onderzoek naar bijv. herbestemmingsopgave; Verder via ons Steunpunt Cultureel Erfgoed en hun onderzoeken.
	7.2 Overgangszones	n.v.t.

Rol PNH	Operationeel doel	Monitoringsinstrument
Belangrijke partner	2.3 PAS-melders legaliseren	We monitoren dit samen met de OD NHN. Landelijk monitort Ministerie LVVN.
	3.1 Goede kwaliteit oppervlaktewater	De waterschappen monitoren de oppervlaktewaterkwaliteit. De resultaten worden opgenomen in de factsheet van de oppervlaktewaterlichamen die in het Waterkwaliteitsportaal staan.
	3.4 Zoetwater-beschikbaarheid vergroten en verzilting tegengaan	De waterschappen monitoren.
	3.5 Optimaleren van hydrologische watersystemen N2000-gebieden	De effecten van herstelmaatregelen gericht op het verbeteren van het hydrologische systeem worden gemonitord. We zijn bezig met het opzetten van een monitoringsplan voor abiotiek.
	3.7 Veiligstellen drinkwatervoorziening	Wij stellen doelen vast voor grondwater-beschermingsgebieden en de drinkwater-bedrijven monitoren.
	2.1 Stikstofemissies verlagen provinciebreed	Wij monitoren met inzet van monitoringsinstrument Aerius.
	2.2 Gebiedsgericht stikstofemissies verlagen in de landbouwsector	Wij monitoren met inzet van monitoringsinstrument Aerius.
	3.3 Wateroverlast voorkomen en beperken	Wij stellen de wateroverlastnormen vast (Omgevingsverordening); de waterschappen voeren uit en monitoren.
	5.1 Kringloop-landbouw en doelsturing ondersteunen	KPI-set is in ontwikkeling, monitoringtool is in ontwikkeling, in samenwerking met het Rijk.
	5.2 Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond	Monitoring areaal landbouwgrond door CBS en beschikbaar in agrimatie.nl/Noord-Holland.
	7.3 Bossenstrategie realiseren	Monitoring via Voortgangsrapportage Natuur (VNR, BIJ12), dit wordt door het rijk vertaald naar koolstofvastlegging als onderdeel in het totale klimaatbeleid in CO ₂ -equivalenten. Dit moet ook internationaal gerapporteerd worden. Daarnaast houdt LVVN op landelijk niveau een brede bosinventarisatie (rapportage om de 5 jaar), uitgevoerd door de WUR.
	1.3 Natuurinclusief ruimtegebruik	n.v.t.
	3.6 Bodemkwaliteit passend bij gebruik	n.v.t.
Beperkte verantwoordelijkheid provincie	7.1 Groenblauwe dooradering realiseren	Het rijk is bezig hiervoor monitoring op te zetten.
	4.1 Reductie broeikasgassen landbouw	We monitoren de voortgang van het klimaatbeleid in de verschillende sectoren via de provinciale klimaat- en energie-verkenning (pKEV).
	5.3 verbeteren sociaal-economische positie agrarische ondernemers	Monitoring o.a. CBS en WUR https://agrimatie.nl/noord-holland/
	4.3 Koolstof-vastlegging in de bodem	Dit wordt momenteel landelijk gemonitord. Eind 2025 komt er een nieuwe Europese richtlijn (EU Soil monitoring richtlijn) waar koolstofvastlegging een belangrijk onderdeel van uitmaakt.

5.2 RISICOBEBEERSING

We identificeren de volgende risico's bij de uitvoering van maatregelen in het landelijk gebied: vertraging als gevolg van wijzigend rijksbeleid en/of wet- en regelgeving en/of juridische knelpunten, gebrek aan draagvlak, krapte op de arbeidsmarkt (bij provincie en bij andere stakeholders) en gebrek aan financiering.

Als we vertraging signaleren als gevolg van veranderende wet- en regelgeving of juridische knelpunten dan zullen wij dit agenderen bij het Rijk. Om betrokkenheid te creëren en te behouden investeren we in zorgvuldige participatie en communicatie (zie hoofdstuk 6). Voor wat betreft krapte op de arbeidsmarkt zetten we in op tijdige capaciteitsplanning en flexibiliteit in inzet, onder meer via samenwerking met externe partijen, flexibele inhuur en het benutten van regionale kennisnetwerken. Daarnaast bewaken we de fasering van de uitvoering zorgvuldig, zodat de beschikbare capaciteit optimaal kan worden benut. Gebrek aan financiële middelen brengen we onder de aandacht bij het Rijk, vooral voor wat betreft onze prioritaire doelen, zoals eerder genoemd.

PARTICIPATIE EN COMMUNICATIE

6.1 INLEIDING

Participatie vormt een essentiële bouwsteen van het PLG. Bij de totstandkoming van dit PLG is op verschillende manieren participatie en communicatie ingezet. Ook de input uit voorgaande plannen, zoals de startversie PPLG en de Korte termijnagenda (KTA) werkt door in het nu voorliggende PLG. Hieronder gaan we wat dieper in op hoe de participatie van het PLG eruit ziet en hoe we daar bij de uitwerking een vervolg aan geven. In de komende periode zullen wij in gesprekken met het Rijk, waterschappen en gemeenten onze verantwoordelijkheden als overheden en de rolverdeling nader verkennen. Naast de overkoepelende overleggen die we hieronder beschrijven, zijn er vanuit de verschillende beleidsvelden en lopende gebiedsprocessen ook overleggen en consultatiemomenten met partners in het veld. Dit betreft vaak maatwerk per project en proces.

6.2 OVERLEGTAFELS

Bij de totstandkoming van het PLG hebben wij gebruik gemaakt van de inbreng van de Regietafel PPLG & Stikstof en de daaronder ressorterende sectortafels voor landbouw en natuur. Aan deze tafels zijn de verschillende direct betrokken partners vertegenwoordigd (zie bijlage voor samenstelling). De tafels komen gemiddeld elke drie maanden bijeen. Ook in de toekomst blijven we hun kennis benutten.

6.3 PARTICIPATIE BIJ ONDERZOEK BERENSCHOT

In samenwerking met onderzoeksbureaus Berenschot en Antea Group, en op basis van quickscans en het handelingsperspectief voor het PLG Noord-Holland (zie bijlage 2), heeft participatie plaatsgevonden via een atelier met diverse gebiedspartners. Hierbij waren onder andere vertegenwoordigers van waterschappen, gemeenten, terreinbeherende organisaties, natuur- en milieuorganisaties en landbouworganisaties betrokken. Met deze partners is het gesprek aangegaan over de doelstellingen, de provinciale verantwoordelijkheden, de onderlinge rolverdeling en de in te zetten instrumenten. Tevens is bij het opstellen van het PLG

afstemming gezocht met de belangrijkste stakeholders. Op sectoraal niveau is bovendien overleg gevoerd over specifieke deelonderwerpen.

6.4 INWONERRAADPLEGING

In de voorbereiding van de startversie van het PPLG is in 2023 een inwonersraadpleging in Noord-Holland gehouden. De raadpleging stelde inwoners in staat om mee te denken over het landelijk gebied. Deelnemers konden punten toekennen aan tien thema's, zoals natuurkwaliteit, recreatie en uitstoot van schadelijke stoffen, en hun keuzes toelichten. De raadpleging was ontwikkeld in samenwerking met diverse lokale organisaties en bestond uit een open deel (3.600 deelnemers) en een representatief panel (1.900 deelnemers).

Uit de resultaten blijkt dat zowel inwoners uit het landelijk als stedelijk gebied vinden dat de provincie zich vooral moet inzetten voor een gezonde leefomgeving, een goed watersysteem en biodiversiteit. Er is brede steun voor meer bomen, bossen en waterruimte, en voor ruimte voor duurzame agrarische ondernemers.

6.5 MER EN OER IN RELATIE TOT DE OMGEVINGSVISIE

Er is bewust gekozen om geen milieueffect-rapportage (MER) of omgevingseffectrapportage (OER) op te stellen voor dit programma. Afwegingen en keuzes die substantiële ruimtelijke of milieueffecten met zich meebrengen, worden meegenomen in de actualisatie van de Omgevingsvisie. De belangrijkste reden is vooral gelegen in de integrale afwegingen die in de Omgevingsvisie worden gemaakt; dat strategische beleidsstuk voor de provincie leent zich daar veel beter voor dan een programma zoals het PLG. Ook speelt bij die keuze de wens mee om inwoners niet te belasten met een parallel MER- of OER-traject over (deels) dezelfde onderwerpen.

Participatie vormt een belangrijk onderdeel van het actualisatieproces van de Omgevingsvisie. Provinciale Staten hebben op 10 maart 2025 het participatieplan vastgesteld, waarin is vastgelegd

hoe gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en inwoners worden betrokken bij de totstandkoming van de actualisatie van de omgevingsvisie.

Op 30 september 2024 hebben Provinciale Staten de startnotitie 'Regie op de Ruimte' vastgesteld. Dit document beschrijft hoe de provincie toewerkt naar de te maken keuzes en geeft inzicht in de planning. Op dezelfde datum is ook het document 'Op weg naar het Ruimtelijk Voorstel' vastgesteld, dat als inhoudelijk startpunt dient voor het traject Regie op de Ruimte. Dit document verschaft inzicht in de ruimtelijke opgaven waarvoor de provincie staat en de vraagstukken die daarbij spelen.

6.6 SEIA IN RELATIE TOT DE OMGEVINGSVISIE

Voor het huidige PLG stellen we geen aparte sociaaleconomische impactanalyse (SEIA) op.

Voor het voormalige PPLG golden drie redenen om een SEIA op te stellen:

- **Rijksverplichting:** in het voormalige Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) stond vastgelegd dat een integrale SEIA verplicht onderdeel is van het PPLG.
- **Omgevingswet:** de wet schrijft voor dat bij gebiedsgerichte plannen binnen het programma stikstofreductie en natuurverbetering de verwachte sociaaleconomische effecten moeten worden beschreven. Concreet gaat het hierbij om de kritische depositiewaarde (KDW) als landelijke omgevingswaarde.

De eerste reden om geen SEIA op te stellen is dat we de focus verleggen binnen de twee gebiedsprocessen waarbij de provincie de regie voert (Weidse Polders en Zuid-Kennemerland): we onderzoeken hierin hoeverre en wanneer overgestapt kan worden op een meer projectmatige aanpak, waarbij we als provincie de focus leggen op natuurherstel door NNN-realiseatie. Hierdoor is een integrale SEIA-afweging vanuit de provincie niet meer passend.

De tweede reden is dat het NPLG is vervallen, en daarmee ook de rijksverplichting. De derde reden is dat het kabinet een beleidswijziging doorvoert: de KDW vervalt als omgevingswaarde en wordt vervangen door emissiebeleid, vastgelegd in een wettelijk verplicht programma. Dit voorstel is van juli tot augustus 2025 in consultatie geweest. We wachten de uitkomsten van de beleidswijziging van het kabinet af en bepalen daarna onze vervolgstappen.

De sociaaleconomische inzichten blijven geborgd via bestaande instrumenten, zoals de plan-milieueffectrapportage bij de Omgevingsvisie die breder kijkt dan milieu alleen.

Participatie vormt een belangrijk onderdeel van het actualisatieproces van de Omgevingsvisie. Provinciale Staten hebben op 10 maart 2025 het participatieplan vastgesteld, waarin is vastgelegd hoe gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en inwoners worden betrokken bij de totstandkoming van de actualisatie.

BIJLAGEN

1. Overzicht wettelijke verplichtingen en bestuurlijke afspraken *Samenvatting van Doelen en maatregelen PPLG* (= beantwoording motie 2024 – 80)
2. Rapport Berenschot en Antea Group (op te vragen bij de provincie)
3. Korte Termijn Agenda 2025-2027: https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Landelijk_gebied/Kortetermijnagenda%20Landelijk%20Gebied%202025-2027.pdf
4. Realisatiestrategie NNN 2025: [https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Natuur/Realisatiestrategie%20Natuur netwerk%20Nederland%20\(NNN\)%202025.pdf](https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Natuur/Realisatiestrategie%20Natuur netwerk%20Nederland%20(NNN)%202025.pdf)

BIJLAGE 1: OVERZICHT WETTELIJKE VERPLICHTINGEN EN BESTUURLIJKE AFSPRAKEN

**Samenvatting van Doelen en maatregelen PPLG
(= beantwoording motie 2024 – 8o)**

Doel	Wettelijke provinciale verplichting	Verplichting op basis van bestuurlijke afspraak met het Rijk
1.1 Bescherming en afronding van het Natuurnetwerk Nederland	Belangrijkste verantwoordelijkheid provincie in aanwijzing en bescherming van de NNN-gebieden; implementatie in de omgevingsverordening. <i>Basis in de Omgevingswet (Ow), Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).</i>	De provincie is verantwoordelijk voor de planning en uitvoering van natuurherstel-projecten en de voltooiing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit omvat het aanwijzen van natuurgebieden en het naleven van gemaakte afspraken met partners. <i>Vastgelegd in Masterplan biodiversiteit PNH (2023), Bestuursakkoord Natuur (2011), Natuurpact (2013).</i>
1.2 VHR-natuurherstel	Verantwoordelijk voor het implementeren van herstelmaatregelen en behoudstrategieën. <i>Basis in Vogel- en Habitatrichtlijn, Omgevingswet, Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).</i>	De provincie werkt samen met nationale en lokale entiteiten om herstelmaatregelen te implementeren die bijdragen aan het behalen van de doelen van de Aanwijzingsbesluiten voor Natura 2000-gebieden, het Programma Natuur en het Programma Stikstofreductie en Natuurherstel (PSN). <i>Vastgelegd in Natura 2000-beheerplannen, Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden, Programma Natuur, Programma Stikstofreductie en Natuurherstel (PSN).</i>
1.3 Natuurinclusief ruimtegebruik	Geen wettelijke verplichtingen.	Alleen globale afspraken met het Rijk in het Natuurpact (2013) als bijdrage aan de VHR-doelen. Er wordt gewerkt aan interbestuurlijke afspraken – ook in relatie tot de NHV.
2.1 Stikstof emissies verlagen provinciebreed	De provincie is wettelijk verplicht om de maatregelen waarvoor zij in het Programma Stikstofreductie en Natuurherstel (PSN) is aangewezen binnen de genoemde termijn, uit te voeren. <i>Basis in de Omgevingswet.</i>	De provincie werkt samen met nationale en lokale entiteiten om herstelmaatregelen te implementeren die bijdragen aan het behalen van de doelen van de Aanwijzingsbesluiten voor Natura 2000-gebieden, het Programma Natuur en het Programma Stikstofreductie en Natuurherstel (PSN). <i>Vastgelegd in Aanwijzingsbesluiten voor Natura 2000-gebieden, Programma Natuur, Programma Stikstofreductie en Natuurherstel (PSN).</i>
2.2 Gebiedsgericht stikstof emissies verlagen (door middel van doelsturing en overgangszones)	Geen wettelijke verplichtingen met betrekking tot de gebiedsgerichte aanpak stikstof. Zie 2.1 en 5.1 voor gerelateerde afspraken.	Geen afspraken met het Rijk rondom gebiedsgerichte aanpak. Voor algemene reductiemaatregelen zie 2.1.
2.3 PAS-melders legaliseren	Provincies moeten inventariseren welke PAS-melders binnen hun gebied vallen en toezicht houden op hun activiteiten. Dit helpt bij het in kaart brengen van mogelijke gevolgen voor natuurgebieden. Provincie ziet verder toe op legalisering PAS-melders door middel van vergunningverlening. <i>Basis in de Stikstofwet, Omgevingswet, RvS uitspraak uit 2019 die PAS ongeldig heeft verklaard.</i>	Maatregelen en middelen voortkomend uit het Legalisatieprogramma PAS-melders. Op dit moment lijkt de provincie nog niet verplicht tot het uitvoeren van concrete maatregelen. Er ligt een wetsvoorstel (aanpassing Omgevingswet) m.b.t. verlenging van het PAS-legalisatieprogramma, dat in februari 2025 is afgelopen.

Doel	Wettelijke provinciale verplichting	Verplichting op basis van bestuurlijke afspraak met het Rijk
3.1 Goede oppervlaktewaterkwaliteit	Opstellen en uitvoeren van regionale waterprogramma's, vaststellen van ecologische doelen. <i>Basis in EU Kaderrichtlijn Water (KRW), Omgevingswet.</i>	<i>Doelen en aanpak vastgelegd in Regionaal Waterprogramma.</i>
3.2 Goede grondwaterkwaliteit en -kwantiteit	Opstellen en uitvoeren van regionale waterprogramma's, vaststellen van ecologische doelen. <i>Basis in EU Kaderrichtlijn Water (KRW), Omgevingswet.</i>	Afspraken in het Regionaal Waterprogramma betreffen geen specifieke afspraken met het Rijk, maar kaderen wel de uitvoering van nationale richtlijnen.
3.3 Wateroverlast voorkomen en beperken	Opstellen van kaarten en plannen voor overstromingsrisico's in samenwerking met waterschappen. <i>Basis in richtlijn Overstromingsrisico's, Omgevingswet.</i>	Opname doel in Regionaal Waterprogramma (NB: afwezigheid van specifieke afspraken/doelstellingen/middelen met betrekking tot de bredere doelstelling van 3.3).
3.4 Zoetwater-beschikbaarheid vergroten en verzilting tegengaan	Geen directe wettelijke verplichtingen. Met betrekking tot bescherming van drinkwatervoorziening, is de provinciale taak de vaststelling van beschermingsgebieden. <i>Basis in Drinkwaterrichtlijn, Drinkwaterwet.</i>	Opname doel in Regionaal Waterprogramma (NB: afwezigheid van specifieke nationale afspraken/doelstellingen/middelen met betrekking tot de bredere doelstelling 3.4). <i>Vastgelegd in Regionaal waterprogramma.</i>
3.5 Optimaliseren van hydrologische watersystemen N2000	Implementatie van maatregelen om hydrologische condities voor Natura 2000-gebieden te verbeteren. <i>Basis in Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl), Omgevingswet.</i>	Doelstellingen ten aanzien van grondwaterafhankelijke natuur in Regionaal Waterprogramma. Doelstellingen link met Programma Natuurherstel geschikt voor dit doel. <i>Vastgelegd in Regionaal waterprogramma en Programma Stikstofreductie en Natuurherstel (PSN).</i>
3.6 Bodemkwaliteit passend bij gebruik	Indirecte wettelijke verplichtingen via milieu- en waterwetgeving. <i>Basis in Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl), Omgevingswet.</i>	Geen directe bestuurlijke afspraken m.b.t. tot dit doel. Beperkte rol voor de provincie sinds inwerkingtreding Omgevingswet.
4.1 Reductie broeikasgassen landbouw	In het Nationale Klimaatakkoord is opgenomen dat de Provincie o.a. een rol in heeft in het bevorderen van betere mest- en bodemmanagementpraktijken om methaan- en lachgasemissies te verminderen, het bevorderen van samenwerking stakeholders en het bevorderen natuurinclusieve/duurzame landbouwpraktijken die leiden tot lagere emissies. Provincies moeten de voortgang van de klimaatmaatregelen binnen hun regio monitoren en hierover rapporteren. <i>Basis Klimaatakkoord in Wet stikstofreductie en natuurverbetering, Natuurwetgeving (EU/Rijk), Nationale Klimaatwet.</i>	Provinciale doelstellingen uit het Klimaatakkoord zijn verwerkt in het Actieprogramma Klimaat PNH. Er zijn verschillende financieringsmogelijkheden voor de taakstelling, waaronder de Klimaatvelop, maar geen specifiek toegekend bedrag. <i>Vastgelegd in Klimaatakkoord, Actieprogramma Klimaat PNH.</i>
4.2 Reductie broeikasgassen veenweiden	<i>Basis Klimaatakkoord in Wet stikstofreductie en natuurverbetering, Natuurwetgeving (EU/Rijk), Nationale Klimaatwet.</i>	Faciliteren van de implementatie van maatregelen gericht op het verminderen van CO ₂ -uitstoot uit veenweidegebieden, zoals vernatting en landbeheer. <i>Vastgelegd in Klimaatakkoord, Regionale Veenweide Strategie 1.0 (PNH).</i>
4.3 Koolstofvastlegging in de bodem	<i>Basis Klimaatakkoord in Wet stikstofreductie en natuurverbetering, Natuurwetgeving (EU/Rijk), Nationale Klimaatwet.</i>	Ondersteunen van initiatieven voor koolstofvastlegging in bodems, en bijdragen aan monitoring en rapportage van voortgang. <i>Vastgelegd in Klimaatakkoord, Actieprogramma Klimaat PNH.</i>
5.1 Duurzame landbouw en doelsturing ondersteunen	Geen wettelijke verplichtingen landbouwvisie.	De provincie ondersteunt de praktische toepassing van kringlooplandbouw door sectorale initiatieven en innovatieve projecten te faciliteren, in lijn met beleidsdoelen GLB-NSP (nationale uitwerking Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid). Coalitieakkoord Verbindend Vooruit!

Doel	Wettelijke provinciale verplichting	Verplichting op basis van bestuurlijke afspraak met het Rijk
5.2 Zorgvuldig omgaan met landbouwgrond	Geen wettelijke verplichtingen. Onderdeel voorontwerp nota ruimte.	Geen bestuurlijke afspraken.
5.3 Verbeteren van de sociaaleconomische positie van agrarische ondernemers	Geen wettelijke verplichtingen.	Geen strikte bestuurlijke afspraken, maar ondersteuning via subsidieprogramma's zoals GLB-NSP.
6.1 Voldoende en passende recreatieruimte	Geen wettelijke verplichtingen.	Geen bestuurlijke afspraken met het Rijk. Kaders en initiatieven om recreatiemogelijkheden te verbeteren en het landelijk gebied voor inwoners en bezoekers beleefbaar te maken zijn vastgelegd in <i>Visie recreatie en toerisme Noord-Holland 2030, Omgevingsvisie NH2050</i> .
6.2 Bescherming en ontwikkeling van landschap en erfgoed	Opstellen van regels ter bescherming van cultuurhistorische en landschapswaarden. <i>Basis in Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl), Omgevingswet.</i>	Handhaven en ontwikkelen van beleid om de kwaliteit van landschap en erfgoed in stand te houden, en zorg te dragen voor ruimtelijke inpassing. <i>Vastgelegd in Omgevingsvisie NH2050, Omgevingsverordening.</i>
7.1 Groenblauwe dooradering	Geen wettelijke verplichtingen, draagt wel bij aan wettelijke VHR en KRW doelen.	Geen bestuurlijke afspraken.
7.2 Bossenstrategie	Geen wettelijke verplichtingen Uit het Nationale Klimaatakkoord komt voort dat het Rijk en Provincie gezamenlijk een Bossenstrategie opstellen. <i>Basis Klimaatakkoord in Wet stikstofreductie en natuurverbetering, Natuurwetgeving (EU/Rijk), Nationale Klimaatwet.</i>	Uitvoeren van nationale bossenstrategie door nieuwe bossen aan te planten, bestaand bos te revitaliseren, en compensatieplannen voor ontbossing te coördineren. <i>Vastgelegd in Bossenstrategie.</i>

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Fotografie

Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging

The Creative Hub

Haarlem, oktober 2025